

Nr 102.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anläggning av ny docka vid flottans station i Stockholm m. m.; given Stockholms slott den 22 februari 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels — under förutsättning att Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vinna laga kraft, före den 1 juli 1918 godkänna i statsrådsprotokollet omförmälda tre avtal av den 7 april 1916 med tillägg den 7 maj 1917, den 12 mars 1917 och den 19 januari 1918 — för sin del gilla berörda avtal;

dels medgiva, att för anläggning av ny docka jämte verkstad m. m. må tagas i anspråk mark å Beckholmen till den omfattning, som finnes angiven i ett i statsrådsprotokollet förordat förslag;

dels föreskriva, att på det sätt och för det ändamål, som i statsrådsprotokollet angives, skall bildas en fond, benämnd Stockholms varvs byggnadsfond;

dels ock medgiva, att Kungl. Maj:t må för utförande av arbeten, som ingå i förutnämnda förslag, disponera ej mindre de av 1914, 1915 och 1916 års riksdagar till ny docka jämte verkstad avsatta medel, 1,400,000 kronor, än även det belopp av 100,000 kronor, varmed försäljningssumman för i statsrådsprotokollet angivna två områden vid Kaknäs överstiger köpeskillingen för i samma protokoll omförmält område i Djurgårdsstaden och för Beckholmen, med rätt för Kungl. Maj:t att låta påbörja arbetena redan under innevarande år.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Erik Palmstierna.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 22 februari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna, anhöll härefter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om anläggande av ny docka vid flottans station i Stockholm jämte i samband därmed stående spörsmål samt anförde därvid följande.

Historik.

Vid 1914 års senare riksdag avsattes, på framställning av Kungl. Maj:t, för anläggande av ny docka jämte en mindre verkstad vid flottans station i Stockholm, vilken anläggning beräknats kosta 1,400,000 kronor, för år 1915 av värnskattemedel ett belopp av 300,000 kronor. Med denna anläggning avsågs att bereda dockningsmöjlighet i Stockholms skärgård för pansarbåtar av Sverige-typen. Därvid uttalade riksdagen, att riksdagen förutsatte att i sinom tid få tillfälle att träffa avgörande i fråga om platsen för den nya dockan. Till dockanläggningen avsattes av 1915 och 1916 års riksdagar av värnskattemedel

ytterligare 750,000, resp. 350,000 kronor, varigenom sålunda hela det för dockanläggningen beräknade kostnadsbeloppet numera blivit av riksdagen för ändamålet avsatt.

Ursprungligen hade förutsatts, att arbetet med den nya dockanläggning, som av riksdagen sålunda blivit beslutad, skulle kunna igångsättas i god tid under år 1915, varefter dockanläggningens utförande beräknats kräva en tid av omkring två år.

Anläggandet av oförmålda docka har emellertid ännu icke blivit igångsatt. Den närmaste anledningen härtill har varit, att frågan om dockans förläggning sammanknutits med spörsmålet om förflyttning eller utvidgning av flottans station i Stockholm.

Beträffande nämnda spörsmål torde jag få erinra, att riksdagen, i anledning av väckt motion i ämnet, i skrivelse (nr 175) den 30 maj 1916 anhöll att, i samband därmed att förslag framlades om plats för oförmålda docka, även måtte förebringas en allsidig, ur militär, sjöfartsteknisk och ekonomisk synpunkt sakkunnig utredning angående hela frågan om flottstationen i Stockholms skärgård.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 14 juni 1916 åt en kommitté att verkställa sådan utredning samt att avgiva det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Nämnda kommitté avgav den 19 mars 1917 betänkande i ämnet. I detta betänkande har kommittén, som uppgjort särskilda förslag till flottstationsanläggning å olika platser — Stockholm, Kaknäs, Elfvik, Södergarn och Torsbyfjärd — såsom sin åsikt uttalat, att Stockholmsförslaget borde komma till utförande.

På grundvalen av kommitténs betänkande avlät Kungl. Maj:t den 27 april 1917 proposition (nr 296) till riksdagen. Enligt denna proposition skulle flottstationen fortfarande vara förlagd till sin nuvarande plats samt där undergå den utvidgning och modernisering, som ansågos vara av förhållandena betingade. En förutsättning för det i propositionen framlagda förslaget var godkännande av två preliminärt uppgjorda avtal rörande markförvärv för stationen, träffade, det ena mellan delegerade för kronan och Stockholms stad den 7 april 1916 och det andra mellan nämnda kommitté och representanter för staden den 12 mars 1917. Till innehållet av dessa avtal anhåller jag att i det följande få återkomma. Ifrågavarande docka avsågs enligt propositionen att anordnas genom utvidgning till vissa angivna dimensioner av den å Beckholmen å Södra Djurgården nu befintliga västra dockan.

I skrivelse (nr 366) den 15 juni 1917 anmälde riksdagen, att riksdagen funnit oförmålda proposition icke för det dåvarande böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Förutnämnda kommitté — 1916 års flottstationskommitté — förstärktes enligt nådigt brev den 19 juni 1917 med nya ledamöter, och uppdrogs åt den sålunda förstärkta kommittén — 1917 års flottstationskommitté — att verkställa den revidering av de i betänkandet den 19 mars 1917 upptagna förslagen till flottstationsanläggning, vartill omständigheterna kunde föranleda. Tillika bemyndigades kommittén att närmare undersöka jämväl sådana i nyssnämnda betänkande icke angivna möjligheter till flottstationsfrågans lösning, vartill kommittén kunde finna förhandenvarande omständigheter giva anledning. I sitt den 30 november 1917 avgivna betänkande, varöver utlåtanden avgivits av vederbörande myndigheter, har 1917 års flottstationskommitté till granskning upptagit de förut omnämnda alternativen till flottstationsanläggning vid Stockholm, Kaknäs, Elfvik, Södergarn och Torsbyfjärd samt för sin del föreslagit, att en flottstationsanläggning måtte komma till utförande vid Skuggan (å fastlandet vid Lilla Värtan). Kostnaderna jämte markvärden för stationsanläggningen vid Skuggan hava av kommittén angivits till 54,662,200 kronor, och har anslagsbehovet för en första byggnadsperiod av omkring 7 år beräknats till 17,547,700 kronor. Då utgifterna i sin helhet för denna byggnadsperiod av kommittén upptagits till sammanlagt 33,495,700 kronor, har kommittén utgått från, att för täckande av det återstående beloppet, 15,948,000 kronor, andra tillgångar skulle få tagas i anspråk. De tillgångar, varmed kommittén i sådant avseende räknat, utgöras huvudsakligen av dels 9,000,000 kronor, som skulle frigöras genom försäljning till Stockholms stad — enligt en mellan kommittén och representanter för staden preliminärt träffad överenskommelse — av ett område vid Kaknäs samt av Kastellholmen och en del av Skeppsholmen, dels 5,000,000 kronor tillfälliga lånemedel, att ersättas i den mån medel för försäljning av annan, av stationen nu upptagen mark å Skeppsholmen ävensom å Galärvarvet komme att inflyta, och dels av det belopp av 1,400,000 kronor, vilket, såsom tidigare nämnts, av 1914, 1915 och 1916 års riksdagar avsatts för omnämnda dockanläggning.

Mot kommitténs berörda förslag hava två ledamöter av kommittén anmält reservation och därvid anfört, bland annat, att kraven på avskrivning eller i allt fall en begränsning till rimliga belopp av de stora rustningsbördor, som under årtionden tyngt flertalet av nationer, icke kunde under trycket av de världshändelser, som redan under mer än tre år hotat att förinta alla civilisationens framsteg, utan vidare låta sig avvisas samt att, innan avgörandet i världskriget fallit och innan folken hunnit ordna sig för de nya förhållanden, som efter ett fredsslut måste

inträda, det måste råda stor tvekan om lämpligheten att för närvarande fatta ett definitivt beslut i fråga om militärutgifter om 50 à 70^a) miljoner kronor, att utgå under loppet av ett tiotal år. På grund härav och av i övrigt anförda skäl hava bemälda reservanter såsom sin åsikt uttalat, att flottans station i Stockholm borde bibehållas å dess nuvarande plats samt att stationen borde utvidgas och moderniseras i huvudsaklig överensstämmelse med det av kommittén reviderade Stockholmsförslaget, dock att i en första byggnadsperiod endast borde upptagas, jämte markförvärv och dockbyggnad, anordningar i viss mindre omfattning än i nämnda förslag förutsatts.

På sätt jag i propositionen nr 2 om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 under femte huvudtiteln (punkt 9) haft tillfälle uttala, har jag icke ansett mig böra tillstyrka, att förslag framlägges till innevarande års riksdag vare sig på grundvalen av 1917 års flottstationskommittés betänkande eller i anslutning till den till 1917 års riksdag avlåtna propositionen i flottstationsfrågan; och anförde jag därvid följande.

Uttalande i
propositionen
nr 2 till 1918
års riksdag.

»En åtgärd av för vårt försvar så grundläggande betydelse som skapandet av en ny flottans huvudstation — vilket samtliga föreliggande förslag i realiteten komme att medföra — måste enligt min uppfattning avgöras efter strategiska och militärpolitiska grunder, för vilkas bedömande fasta utgångspunkter saknas mitt under ett pågående världskrig, vars utgång och följder för vårt land omöjligen nu kunna överskådas. Först sedan mer stabila förhållanden hunnit inträda, föreligger möjlighet därtill. Det kan även komma att visa sig, att själva idén med en huvudstation icke är den för flottans utnyttjande mest tjänliga, utan att man hellre, såsom för närvarande sker, bör bereda flottans fartyg tillgång till ett par i vissa avseenden likvärdiga stationer jämte militära depåer på olika delar av vår långsträckta, åt skilda fronter riktade kust. De hittills vunna krigserfarenheterna synas därjämte hava givit vid handen, att så avsevärda förändringar i fråga om fartygstyper och sammansättning av sjöstridskrafterna kunna bliva påkallade, att de fordringar, som hittills gjorts gällande med avseende å en flottstation, icke längre böra tillmätas samma vikt som tillförne.

Inför de betydande ekonomiska uppoffringar, flottstationsbyggandet skulle åsamka statsverket för en avsevärd följd av år, uppställer sig även den frågan, huruvida det kan vara lämpligt, att statsverket nu binder sig vid dylika uppoffringar, innan visshet vunnits i fråga om den situation, vilken kan inträda i samband med det blivande freds-

^a) Enligt kommitténs beräkning skulle kostnaderna för det dyrbaraste flottstationsförslaget — Torsbyfjärdsförslaget — uppgå till 72,177,000 kronor.

slutet. Man bör kunna hysa den förhoppningen, att i samband med detta fredsslut nationerna komma att inrikta sin strävan på att finna en möjlighet att på annan väg än krigets slita uppkommande mellanfolkliga förvecklingar och tvister samt att söka åstadkomma en be-
gränsning av de tyngande rustningsbördorna.

Finner jag sålunda, att förslag i flottstationsfrågan för närvarande icke bör för riksdagen framläggas, anser jag å andra sidan, att 1914 års senare riksdags beslut angående anläggande av en ny docka vid flottans station i Stockholm för större fartyg till gagn såväl för flottan som handelssjöfarten nu bör fullföljas samt att i samband därmed bör vidtagas en modernisering av det till nämnda station hörande varvet och beredas möjlighet till sådan utvidgning av detsamma för åstadkommande av en rationell varvsdrift, som kan utan större ekonomiska uppoffringar från statsverkets sida åvägbringas; och är det min avsikt att om möjligt inför Kungl. Maj:t anmäla denna fråga i så god tid, att framställning i ämnet kan avlätas till innevarande års riksdag. I detta syfte har jag hos Kungl. Maj:t hemställt om bemyndigande att utse två delegerade för att, i enlighet med de direktiv, som av mig lämnas, förhandla med vederbörande representanter för Stockholms stad i fråga om upplåtelse för omförmälda ändamål av behöflig mark m. m. samt därefter inkomma med det förslag till överenskommelse, som av förhandlingarna må föranledas. Denna min hemställan har av Kungl. Maj:t bifallits; och har jag till delegerade utsett marindirektören av 1:a graden I. J. Falkman och ledamoten av riksdagens första kammare, förlikningsmannen S. H. Kvarnzelius.»

De marina myndigheters skiljaktiga uppfattningar i flottstationsfrågan.

Förutom de principiella invändningar, jag sålunda gjort gällande mot framläggande till riksdagen under nuvarande förhållanden av ett förslag till ordnande av frågan om flottstationen i Stockholms skärgård, torde böra uppmärksammas ännu en omständighet, vilken, ehuru icke av någon avgörande vikt, dock måste tillmätas en viss betydelse för frågans bedömande. Vid avgivande från de marina myndigheternas sida av infortrade yttranden över 1917 års flottstationskommittés betänkande har det nämligen visat sig, att dessa myndigheter hysa vitt skilda uppfattningar rörande det sätt, på vilket denna fråga lämpligast bör lösas, och att man sålunda svårigen skulle kunna ur dessa yttranden hämta erforderligt stöd beträffande valet av plats för en flottstationsanläggning. Sålunda har marinförvaltningen uttalat sig för, att Stockholmsförslaget i den huvudsakliga utsträckning, som angivits av 1917 års flottstationskommitté, med vissa av ämbetsverket föreslagna jämkningar måtte komma till

utförande. Mot detta marinförvaltningens beslut hava skiljaktiga meningar anmälts dels av fyra ledamöter, vilka ansett sig böra giva ett visst, ehuru icke avgörande företräde åt förslaget om stationens förläggande till Skuggan — därvid en av dessa ledamöter tillika föreslagit att, därest stationsfrågan i sin helhet icke skulle vid innevarande års riksdag komma att definitivt lösas, den ifrågavarande dockan i allt fall måtte komma till utförande å Beckholmen — dels av en annan ledamot, vilken förordat Elfviksförslaget, dels ock av ytterligare en ledamot, som tillstyrkt flottstationens förläggning till Torsbyfjärd. Chefen för marinstaben har ansett Kaknäsförslaget vara att föredraga framför övriga förslag, men, därest stationens förläggning till Skuggan ansåges böra lämnas företräde framför Kaknäsförslaget, förordat förslaget om flottstationens förflyttning till Skuggan. Inspektören av flottans övningar till sjöss har ansett, att det av Kaknäs- eller Skugganförslaget, vilket lättast kunde genomföras, borde komma till stånd. Slutligen har stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm tillstyrkt utförande av Elfviksförslaget samt varvschefen vid samma station givit företräde åt Kaknäsförslaget, men, därest detta förslag ej kunde förverkligas, föreslagit, att stationen måtte förläggas till Skuggan.

Då jag, på sätt av det förut sagda framgår, anser, att frågan om anläggande av en ny docka vid flottans station i Stockholm bör avskiljas från sambandet med spørsmålet om ordnande av flottstationen i Stockholms skärgård och särskilt för sig nu upptagas till behandling, har det bestämmande skälet för mig varit angelägenheten att utan ytterligare dröjsmål bereda möjlighet för dockning å rikets ostkust av pansarbåtar av Sverige-typen. Pansarbåten Sverige har, såsom bekant, under hösten 1917 införlivats med vår örlogsflotta, och de utav 1914 års senare riksdag beslutade båda pansarbåtarna av denna typ, Drottning Victoria och Gustav V, hava numera blivit sjösatta, den förstnämnda den 15 september 1917 och den sistnämnda den 31 sistlidna januari. Dessa pansarbåtar, vilka hava en längd av omkring 120 meter, kunna icke intagas i någon å ostkusten nu befintlig, vare sig kronan eller enskild tillhörig docka. Endast i Karlskrona, Malmö och Göteborg förefinnas för närvarande dockor av sådan storlek — å de båda förstnämnda platserna en torrdocka och å den sistnämnda platsen en flytdocka — att dockning av dessa pansarbåtar där kan äga rum. Så länge en docka av erforderlig storlek icke finnes å ostkusten, kan härav under kritiska tidsförhållanden vållas, att å dessa pansarbåtar uppkomma skador, som kräva fartygens dockning, icke kunna avhjälpas. Det synes

Behovet av
dockfrågans
lösning.

vid sådant förhållande ur synpunkten av flottans försvarsberedskap vara av stor vikt, att ifrågavarande dockbyggnad snarast möjligt kommer till utförande; och jag finner så mycket större skäl att nu upptaga denna fråga till behandling, som dockbyggnaden ingår såsom ett led i de av 1914 års senare riksdag beslutade åtgärderna för sjöförsvarets ordnande.

Det är emellertid även en annan omständighet, som enligt min mening gör den föreliggande frågans snara avgörande betydelsefullt, nämligen handelssjöfartens alltmer framträdande intresse därav, att en större docka blir anlagd i Stockholms närhet.

Under 1917 års sommar hava Stockholms stadsfullmäktige beslutat anläggning vid Lindarängen av en djuphamn samt bestämt, att denna djuphamn skulle inrättas såsom frihamn. I samband därmed hava stadsfullmäktige uppdragit utförandet av omförmälda hamnanläggning åt en särskild nämnd under benämning Stockholms stads frihamnsnämnd. Stadsfullmäktiges berörda beslut hava föranletts av nödvändigheten att tillgodose de krav, som allt starkare framträtt i och med den under senaste tiden raskt fortgående tillväxten av handelssjöfarten på Stockholm. Särskilt har härvid ansetts vara av största betydelse att skapa nödiga förutsättningar för en vidare utveckling av sjöfarten på de transoceaniska länderna ävensom för vidgade sjöfartsförbindelser med Ryssland och Finland. Emellertid är härvid ett oundgängligt villkor, att dockningsmöjligheter beredas i Stockholms närhet för de stora fartyg, som redan nu anlöpa och i en nära framtid i helt visst än större omfattning kunna beräknas komma att angöra Stockholms hamn.

Såsom belysande exempel på det uppsving, som sjöfarten på Stockholm under de senare åren tagit, kan nämnas, att under åren 1904—1913 antalet fartyg, som anlöpt Stockholms hamn, ökats med 23 % samt att Stockholms direkta handel med Nordamerikas förenta stater från år 1902 till år 1914 ökats med 700 % och exporten från Stockholm till Finland och Ryssland under samma tidrymd stigit med 370 %.

Det torde jämväl i detta sammanhang böra bringas i erinring, att Kungl. Maj:t i syfte att befärma ändamålet med djup- och frihamnsanläggningen vid Lindarängen föreslagit innevarande års riksdag dels under sjätte huvudtiteln (punkt 5 under denna huvudtitel i propositionen nr 2 om tilläggsstat till riksstaten för år 1918) att för upprepning av Oxdjupet till ett djup av 10 meter anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor och dels under femte huvudtiteln (punkt 83 under denna huvudtitel i statsverkspropositionen) att för fyrbelysning i farleden från Oxdjupet till Halvkakssundet samt över Askrikefjärden till Stora Värtan bevilja ett reservationsanslag av 52,000 kronor.

Det synes mig, att den nu förevarande dockan även med hänsyn till utvecklingen av handelssjöfarten på Stockholm är ägnad att fylla en viktig uppgift.

I mitt förut åberopade uttalande i propositionen nr 2 om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 anförde jag, att i samband med dockfrågans ordnande borde vidtagas en modernisering av det till flottans station i Stockholm hörande varvet och beredas möjlighet till sådan utvidgning av detsamma för åstadkommande av en rationell varvsdrift, som kunde utan större ekonomiska uppoffringar från statsverkets sida åstadkommas.

Behovet av modernisering av flottans varv i Stockholm m. m.

Vid flera olika tillfällen har med styrka framhållits, hurusom verkstäderna vid flottans härvarande varv och därmed förbundna anordningar vore i hög grad otillfredsställande samt att under nu rådande förhållanden en ekonomisk varvsdrift därstädes icke läte sig genomföra. Sålunda yttrade dåvarande departementschefen i statsverkspropositionen till 1916 års riksdag, att en av varvsmyndigheterna under år 1915 verkställd utredning ytterligare bekräftat det kända sakförhållandet, att verkstädernas vid härvarande varv kapacitet ingalunda motsvarade de krav, vilka måste uppställas för att den del av flottan, som vore hänvisad till detta varv för underhåll och reparation, skulle kunna hållas i full krigsberedskap. Departementschefen påpekade ock vid samma tillfälle, att olägenheterna härav med hänsyn till den anbefallda mobiliseringen av flottan blivit särskilt kännbara, ävensom att det otillräckliga utrymmet samt de olika verkstads- och förrådslokalernas i flera fall olämpliga belägenhet förorsakade, att arbetets administration och övervakande försvårades samt att arbetstid måste offras utan motsvarande nytta. Även en annan synpunkt berördes i detta sammanhang. Såsom av varvsmyndigheterna i deras nyssberörda utredning framhållits, måste för närvarande på grund av bristande utrymme inom varvsverkstäderna en del arbeten, vilka eljest kunnat utföras å varvet, verkställas på privata verkstäder och varv mot ersättning, som ofta särskilt med hänsyn till arbetenas brådskande beskaffenhet bleve oskäligt dryg.

Ehuru jag, på sätt förut nämnts, icke anser, att något förslag till utbyggande av en ny flottans huvudstation, innefattande jämväl varvsanläggning, bör för riksdagen framläggas, är det enligt min mening en angelägenhet av stor vikt, att erforderliga åtgärder vidtagas i syfte dels att behövliga underhålls- och reparationsarbeten å krigsfartygsmaterielen må kunna på ett snabbt och tillförlitligt sätt å varvet utföras och dels att därstädes möjliggöra en rationell och ekonomisk varvsdrift.

För att åvägbringa någon förbättring i de rådande förhållandena å varvet har av marinförvaltningen år 1915 framlagts en plan till utförande av tillbyggnader till vissa verkstäder vid varvet och till verkställande av åtskilliga andra arbeten därstädes. En del av de i denna plan ingående arbetena hava, efter det 1916 års riksdag för ändamålet beviljat ett anslag av 85,900 kronor, numera blivit utförda, och för vissa andra anordningar — uppförande av nytt kanonskjul för artilleridepartementet, inredning av artilleridepartementets nuvarande kanonskjul till järnförråd för ingenjördepartementet samt anordnande och inredning av en ny lokal för förrådet av gjutmodeller — har ett anslag av 41,000 kronor vid innevarande års riksdag äskats på tilläggsstat för år 1918 (propositionen nr 2 om tilläggsstat till riksstaten för år 1918, femte huvudtiteln, punkt 9). Dessa åtgärder äro emellertid endast ägnade att avhjälpa några av de mest framträdande missförhållandena å varvet. Andra och mera genomgripande anstalter äro uppenbarligen av nöden för att varvet skall kunna motsvara de fördringar, som numera ställas på ett affärsmässigt drivet skeppsvarv.

Redogörelse
för prelimi-
nära avtal
rörande mark-
förvärv m. m.

Sedan jag sålunda yttrat mig rörande *behovet* dels — ur flottans och handelssjöfartens synpunkt — av en ny docka vid flottans station i Stockholm och dels av modernisering av flottans varv därstädes och beredande av möjlighet till utvidgning av detsamma, torde jag, innan jag ingår på spörsmålet om det *sätt*, varpå de sålunda föreliggande frågorna lämpligen böra lösas, få redogöra för de två förut berörda, under flottstationsfrågans tidigare handläggning uppgjorda preliminära avtalen rörande vissa markförvärv m. m. Dessa avtal utgöra nämligen enligt min mening själva utgångspunkten för ordnandet av båda nu nämnda frågor.

Av dessa avtal har det ena träffats den 7 april 1916 mellan delegerade för kronan och Stockholms stad och det andra den 12 mars 1917 mellan 1916 års flottstationskommitté och representanter för staden. Till förstnämnda avtal har sedermera uppgjorts ett tillägg av den 7 maj 1917. Dessa avtal torde såsom bil. A och B få fogas vid detta protokoll.

Enligt avtalet av den 7 april 1916 äger Stockholms stad att den 1 juli 1917 tillträda det s. k. Lindarängsområdet (bil. 1) med därtill gränsande vatten, vilket område staden jämlikt stadgande i ett mellan kammarkollegium, å kronans vägnar, och staden den 5 november 1889 upprättat bytesavtal icke skulle få tillträda förrän fyrtio år efter avtalets träffande (år 1929). Såsom ersättningssumma för det tidigare tillträdet av nämnda område betalar staden en summa av 600,000 kronor,

att erläggas i poster av 60,000 kronor årligen under tio år med första betalning den 1 juli 1919. Vidare försäljer kronan till staden med tillträde den 1 juli 1919 ett invid Lindarängsområdet beläget område om 77,000 kvadratmeter (bil. 1) för en summa av 1,000,000 kronor, att betalas i poster av 100,000 kronor på enahanda tider som nyssnämnda belopp av 600,000 kronor. Till kronan överläter staden med äganderätt, att tillträdas den 1 januari 1917, fränselägenheten Fjäderholmarna i Lidingö socken med staden tillhöriga, därstädes befintliga byggnader ävensom strand- och vattenrätt, att användas för hamnjämte upplags- och byggnadsplatser m. m. i sammanhang med förflyttning av flottans station i Stockholm; och skall kronan inom det område i land och vatten, som angives å bil. 1, utan något som helst hinder från stadens sida äga förfoganderätt över de anläggningar däriinom, som kronan kan finna för gott att utföra. Äganderätten till Fjäderholmarna överlätes först sedan Kungl. Maj:t och riksdagen fattat beslut om dessa holmars användning för nyss angivna ändamål. — Avtalet skulle äga giltighet endast under förutsättning, att Kungl. Maj:t och riksdagen, å ena, samt Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vunne laga kraft, å andra sidan, godkänt detsamma inom den 1 juli 1916.

Därest kronan icke skulle vilja utnyttja fränselägenheten Fjäderholmarna för avsett ändamål, skall kronan jämlikt förberörda, den 7 maj 1917 uppgjorda tillägg till avtalet av den 7 april 1916 äga därom underrätta staden senast inom den 1 juli 1924, och skall staden i stället för nämnda lägenhet till kronan erlägga ett kontant belopp av 540,000 kronor, som jämte i nyssnämnda avtal bestämd kontant köpesumma skall utgöra vederlag för de enligt samma avtal med äganderätt till staden överlätna markområden. Nämnda 540,000 kronor skola av staden gäldas, fördelade med lika stora belopp, varje den 1 juli under den tid, som, efter det underrättelse, varom nu nämnts, lämnats staden, återstår av åren från och med den 1 juli 1919 till och med den 1 juli 1928. Vidare är genom omförmälda tillägg av den 7 maj 1917 föreskrivet, att kronan efter tillträddandet av Fjäderholmarna skall anses innehava dessa holmar med allenast nyttjanderätt, till dess antingen vederbörligt beslut blivit fattat om deras användande för avsett ändamål eller kronan lämnat staden underrättelse därom, att de icke komma att användas för detta ändamål; och skall för sistnämnda fall holmarna med därå uppförda byggnader omedelbart avträdas till staden.

Avtalet av den 12 mars 1917 innehåller följande huvudpunkter. Staden försäljer till kronan för en köpeskilling av 7,000,000 kronor

dels ett område i den s. k. Djurgårdsstaden och dels hela Beckholmen (bil. 2), vilka båda områden tillhoppa utgöra omkring 100,758 kvadrater. I försäljningen ingå å de försålda områdena befintliga, staden eller Grosshandelssocietetens tillhöriga byggnader ävensom Grosshandelssocietetens andel i de två Beckholmsdockorna. Omförmälda områden få av kronan genast lagfaras och tillträdas; och övertager kronan stadens och Grosshandelssocietetens rättigheter och förpliktelser gent emot hyresgäster och upplåtelseinnehavare å områdena i fråga. Kronan försäljer till staden för en köpeskillning av 5,000,000 kronor ett område vid Kaknäs (bil. 3), vilket område emellertid får av kronan disponeras under 20 år från avtalets dag. Köpeskillningslikviden sker på sådant sätt, att kronan vid tillträdet betalar skillnaden mellan de båda köpeskillningarna, eller 2,000,000 kronor. Kronan medgiver, att dockorna å Beckholmen få, i den mån de ej äro upptagna av kronans fartyg, efter av Kungl. Maj:t fastställd taxa användas för besiktning och reparation av fartyg, som ej tillhöra marinen. — Avtalet skulle äga giltighet endast under förutsättning, att Kungl. Maj:t och riksdagen, å ena, samt Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vunne laga kraft, å andra sidan, godkänt detsamma före den 1 juli 1917, samt under det ytterligare villkor, att förutnämnda avtal av den 7 april 1916 bleve å ömse sidor godkänt.

Genom beslut den 19 juni 1916 hava Stockholms stadsfullmäktige på given anledning förklarat, att de vore villiga att för sin del utsträcka den tid, inom vilken avtalet av den 7 april 1916, för att äga giltighet, skulle från fullmäktiges sida vara godkänt, till den 1 juli 1917. Vidare hava stadsfullmäktige jämlikt den 17 september 1917 fattat beslut förklarat sig villiga att för sin del till den 15 juli 1918 utsträcka den tid, inom vilken dels avtalet av den 7 april 1916 med tillägg av den 7 maj 1917 ävensom avtalet av den 12 mars 1917 skola, för att äga giltighet, från fullmäktiges sida vara godkända, dels ock från fullmäktiges sida avtalens godkännande av Kungl. Maj:t och riksdagen erfordras för avtalens giltighet.

I detta sammanhang torde jag ock få beröra ännu ett preliminärt avtal, som, i enlighet med av mig lämnade direktiv, den 19 nästlidna januari avslutats mellan förutnämnda, efter nådigt bemyndigande av mig utsedda delegerade — marindirektören Falkman och ledamoten av riksdagens första kammare Kvarnzelius — å ena sidan, samt representerer för Stockholms stad, å andra sidan. Enligt detta avtal, vilket torde såsom bil. C få fogas vid detta protokoll, försäljer kronan till

staden ett markområde vid Kaknäs, gränsande till det genom avtalet den 12 mars 1917 försålda området (bil. 3) för en köpeskilling av 2,100,000 kronor, vilken köpeskilling av staden kontant gäldas, så snart avtalet blivit å ömse sidor godkänt. Berörda område får av kronan disponeras under 20 år från avtalets dag. Såväl detta område som det genom avtalet den 12 mars 1917 försålda området få av staden disponeras endast för fortsatt utvidgning av Stockholms stads hamnanläggningar och därmed sammanhängande ändamål. Vidare är i förevarande avtal intagen en bestämmelse därom, att den del av det genom nyssnämnda avtal den 12 mars 1917 försålda området, som ligger norr om en med A—B betecknad linje (bil. 3), må, i den mån det blir erforderligt för hamnens utvidgning, tillträdas tidigare än i nämnda avtal bestämts, efter därom hos Kungl. Maj:t gjord framställning och utan särskild ersättning. För giltigheten av här ifrågavarande avtal förutsättes, att såväl detsamma som avtalet den 12 mars 1917 varda före den 1 juli 1918 godkända av Kungl. Maj:t och riksdagen, å ena, samt av Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vinner laga kraft, å andra sidan.

De sålunda omförmälda, preliminärt uppgjorda avtalen synas mig lämpligen böra bilda den grundval, varpå de föreliggande frågornas lösning bör byggas. Av dessa avtal äro visserligen avtalen av den 7 april 1916 och den 12 mars 1917 närmast uppgjorda med hänsyn till utförande av en fullständig flottstationsanläggning, men de äro icke desto mindre jämte avtalet av den 19 nästlidna januari av beskaffenhet att tjäna de ändamål, varom här är fråga.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga spörsmålet om det sätt, varpå frågan om anläggningen av den nya docka, vartill 1914, 1915 och 1916 års riksdagar avsatt medel, enligt min mening bör lösas, för att därefter övergå till spörsmålet om ordnandet av frågan beträffande modernisering av flottans härvarande varv och beredande av möjlighet till utvidgning av detsamma.

Såsom förut nämnts, försäljer Stockholms stad enligt avtalet av den 12 mars 1917 till kronan, bland annat, hela Beckholmen, utgörande omkring 50,000 kvadratmeter, ävensom den av Grosshandelssocieteten innehavda andelen i de å nämnda holme befintliga två dockorna. Det förslag till omdaning och utvidgning av Stockholms station, som framlades i omförmälda proposition (nr 296) till 1917 års riksdag, innebar, bland annat, att ifrågavarande docka skulle anordnas genom utvidgning av den

Sättet för
dockfrågans
lösning.

å Beckholmen befintliga västra dockan. Då flottans å Galärvarvet byggda docka på grund av sitt läge icke kan för ändamålet omändras, läser kunna ifrågasättas, huruvida icke, även då det, såsom nu är fallet, gäller att utan genomförande av nämnda omdaningsförslag anordna en docka av tillräckligt stora dimensioner, den sålunda angivna utvägen lämpligen bör följas. Häremot torde från flottans sida några berättigade invändningar av mera väsentlig beskaffenhet icke kunna göras. Vid förevarande frågas bedömande har jag emellertid, såsom av det förut sagda framgår, även haft för ögonen att söka tillse, att handelssjöfartens krav på erforderliga dockningsmöjligheter i Stockholms skärgård blir i görligaste mån tillgodosett. Ur denna synpunkt kan den ifrågasatta anordningen enligt min mening icke anses tillräddig. Ty handelssjöfarten skulle därigenom icke blott under den tid av två à tre år, som åtgår, innan arbetet med utvidgningen av den västra Beckholmsdockan blir färdigställt, berövas en av de dockor, som nu äro tillgängliga för denna sjöfart, utan även för framtiden i här ifrågavarande avseende bliva sämre ställd än för närvarande, då ju den utvidgade dockan i första hand är avsedd för flottans fartyg och först i andra hand kommer handelssjöfarten till godo. Härvid är ock att märka, att den ifrågavarande västra Beckholmsdockan — liksom den östra dockan å Beckholmen — är genom kontrakt, gällande till och med år 1930, uthyrd till Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag, vilket bolag i sin ordning uthyrt dockorna till aktiebolaget Finnboda varv.

Spörsmålet blir då, huruvida dockfrågan kan lösas på sådant sätt, att såväl flottans som handelssjöfartens intressen bliva behörigen beaktade. Detta har synts mig kunna ske därigenom, att å Beckholmen bredvid de därstädes nu befintliga dockorna och väster om dessa bygges en ny docka av de dimensioner — $125 \times 20 \times 8$ meter — som äro erforderliga för dockning av flottans största fartyg. Vad flottan beträffar, skulle dess intressen givetvis bliva lika väl betjänta med en sådan docka som genom den ifrågasatta utvidgningen av den västra Beckholmsdockan. För handelssjöfarten skulle en sådan anordning först och främst innebära, att de båda nuvarande Beckholmsdockorna tills vidare på samma sätt som hittills stode till disposition för dess fartyg. Enär vidare den nya dockan bör få tagas i anspråk för besiktning och reparation av handelsfartyg under den tid, då dockan ej måste disponeras för flottans fartyg, synes det mig uppenbart, att handelssjöfarten genom byggandet av en ny docka av angivna dimensioner skulle tillföras en synnerligen beaktansvärd fördel. Då jag på grund härav ansett, att byggandet av en ny

docka utgör den enda ur angivna synpunkter fullt tillfredsställande och ändamålsenliga lösningen av den föreliggande frågan, har jag låtit verkställa förberedande undersökningar beträffande byggande av en sådan docka, förlagd till Beckholmen väster om de därstädes nu befintliga båda dockorna. Dessa undersökningar hava givit vid handen, icke blott att den sålunda ifrågasatta dockbyggnaden å Beckholmen utan någon svårighet med hänsyn till terräng och utrymme låter sig utföra, utan även att kostnaderna för denna dockbyggnad i jämförelse med utgifterna för den ifrågasatta utvidgningen av den västra Beckholmsdockan ställa sig på sådant sätt, att kostnadssynpunkten vid valet av dessa alternativ icke spelar någon avgörande roll.

Emellertid läser kunna ifrågasättas, huruvida handelssjöfartens alltmör vidgade krav på dockningsmöjligheter i Stockholms närhet kunna, även med en ny docka av nyssnämnda dimensioner, på ett tillfylllestgörande sätt tillgodoses. Med hänsyn härtill har jag ansett att — på sätt av 1916 års flottstationskommitté alternativt ifrågasatts beträffande den docka, som enligt kommitténs förslag borde anordnas å Beckholmen — vid byggandet av den nya dockan möjlighet bör hållas öppen att, därest så framdeles kan finnas behöfligt, utvidga dockan till $140 \times 24 \times 9$ meter. Detta läser lämpligast kunna ske därigenom, att portöppningen i den nya dockan redan från början bygges för 24 meters bredd och 9 meters djup å docktröskeln. Av förberedande undersökningar, varom jag i förevarande hänseende föranstaltat, har framgått, att någon mera avsevärd fördyring av dockbyggnaden härigenom icke kommer att förorsakas.

Övergår jag härefter till spørsmålet om ordnandet av frågan beträffande modernisering av flottans härvarande varv och beredande av möjlighet till utvidgning av detsamma, vill jag till en början erinra, att det vid 1914 års senare riksdag fattade beslutet om avsättande av medel till en ny docka vid flottans station i Stockholm jämväl innebar, att en mindre verkstadsanläggning m. m. skulle uppföras invid dockan. Denna huvudsakligen för plåtslageriarbeten å fartyg och ångpannor avsedda verkstad, vilken alltså bör komma till utförande i samband med den föreslagna dockbyggnaden, bör enligt min mening givas det utrymme och den moderna utrustning i övrigt, att en tidsenlig verkstadsdrift kan anordnas vid den nya dockan. Samtidigt vinnes härigenom en väsentlig lättnad beträffande de arbeten, som för närvarande måste utföras i de å Galärvarvet nu befintliga plåtslagar-

Sättet för
lösandet av
frågan om
modernisering
av flottans
varv i
Stockholm
m. m.

verkstäderna. Dessa verkstäder hava befunnits alltmer otillräckliga, i den mån anspråken på varvsdriftens omfattning och intensitet vuxit; och i förutnämnda, av marinförvaltningen år 1915 framlagda plan till utförande av förbättrade anordningar å varvet har även ingått ett förslag om verkställande av vissa tillbyggnader till dessa verkstäder. Omfördälda tillbyggnader, för vilka kostnaderna numera beräknats till 110,000 kronor, hava hittills på grund av dockfrågans svävande läge icke kommit till utförande, men har frågan om dessa arbetens verkställande i skrivelse den 1 oktober 1917 återupptagits av marinförvaltningen, som därvid hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att härför på extra stat för år 1919 bevilja erforderligt anslag, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera anslaget redan under år 1918. Något anslag för ändamålet läser emellertid, på sätt jag anført i propositionen nr 2 om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 under femte huvudtiteln (punkt 9), icke behöva äskas, innan det visat sig, om den nya dockan jämte verkstadsanläggning kommer till stånd.

Den varvsdrift, som närmast avser plåtslageriarbeten å den flytande materielen, skulle sålunda, efter det den nya dockan och verkstadsanläggningen kommit till utförande, koncentreras till två platser, nämligen dels till Beckholmen och dels till den redan befintliga dockan och torpedbåtsslipen å Galärvarvet. Att denna varvsdrift därvid bör i så stor omfattning som möjligt läggas över till den förra platsen, där mera tidsenliga anordningar skulle komma att förefinnas, torde vara själfallet. De fördelar, vilka stå att vinna genom den modernisering av arbetsmetoderna i plåtslageriavdelningen, som inom den nya verkstaden med därtill hörande anläggningar kan åvägabringas, och den utvidgning av denna arbetsavdelning, som genom tillkomsten av nämnda verkstad vinnes, synas mig vara av väsentlig betydelse. Visserligen bör härvid även beaktas, att olägenheter i viss mån kunna anses vidlåda den nu ifrågasatta anordningen till följd av avståndet mellan den nya dockan och de å Galärvarvet uppförda verkstads- m. fl. anläggningar för varvsdriften. Men genom den planerade nya verkstadens uppförande invid dockan kunna de flesta och i allt fall de viktigaste av de arbeten, som stå i omedelbart samband med fartygens dockning, utföras på platsen. Den erforderliga förbindelsen mellan den nya verkstaden och dockan, å ena, samt de å Galärvarvet liggande varvsverkstäderna, å andra sidan, läser på ett fullt nöjaktigt sätt kunna ordnas såväl sjöledes som över land utanför varvets område. Redan under nuvarande förhållanden förekommer årligen ett flertal dockningar av flottans fartyg i Beckholmsdockorna,

utan att härav vållats några större svårigheter. Den nu berörda omständigheten synes mig sålunda icke utgöra något hinder för utnyttjande av de förutsättningar för en avsevärt förbättrad varvsdrift, som genom den nya dockan och verkstaden skapas.

Enligt avtalet av den 12 mars 1917 försäljer Stockholms stad till kronan, bland annat, ett område i den s. k. Djurgårdsstaden, vilket område omfattar omkring 50,000 kvadratmeter. Ehuru jag, med hänsyn till vad jag förut yttrat i fråga om olämpligheten att nu framlägga förslag till en fullständig stationsanläggning, icke finner mig för närvarande böra förorda en modernisering och utvidgning av varvet i vidare mån än som genom anläggande av ny docka med verkstad å Beckholmen kan åstadkommas, anser jag icke uteslutet, att de framtida förhållandena kunna på grund av nödvändigheten att ytterligare utöka eller koncentrera varvsverksamheten påkalla en utvidgning av varvet över någon del av omförmälda område.

En sådan utvidgning kan även tänkas föranledd av behovet att — i och för koncentrerings av varvsdriften — från Skeppsholmen överflytta en eller flera av de därstädes nu befintliga delarna av flottans varv, nämligen torped-, min-, byggnads- och ekipagedepartementens verkstäder och förrådsbyggnader. Utvidgning av varvet kan ock möjligen komma att betingas av byggandet å varvet av handelsfartyg för statens räkning, därest sådant fartygsbygge skulle därstädes komma till stånd. Det skulle även i en framtid eventuellt kunna finnas lämpligt, att de nuvarande varvsanläggningarna på Galärvarvet efter hand flyttades in på ifrågasvarande område i den s. k. Djurgårdsstaden, varigenom varvsverksamheten i dess helhet kunde ytterligare koncentreras och förläggas närmare intill de föreslagna anläggningarna å Beckholmen samt Galärvarvets norra område bleve frigjort för försäljning eller upplåtelse till parkområde — önskemål, som ur flera synpunkter måste anses beaktansvärda.

Av det förut sagda framgår, att för genomförandet av den lösning av de här föreliggande frågorna — anläggande av en ny docka vid flottans station i Stockholm och modernisering av varvet därstädes — som av mig förordats, förutsättes, att omförmälda den 7 april 1916 och den 12 mars 1917 preliminärt avslutade avtal bringas till verkställighet. Innan jag går vidare, torde jag få något närmare granska dessa avtal ävensom förberörda avtal av den 19 nästlidna januari — vilket ansluter sig till och kompletterar avtalet av den 12 mars 1917 — i syfte att tillse, huruvida de fördelar, som genom avtalen beredas kronan, kunna, även fränsett de båda nyssnämnda ändamål, som därmed närmast

Granskning av
preliminära
avtal rörande
markförvärv
m. m.

gagnas, anses vara av den beskaffenhet, att avtalen böra från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida vinna godkännande.

Enligt de båda avtalen den 12 mars 1917 och den 19 nästlidna januari försäljer staden för en köpeskilling av 7,000,000 kronor till kronan dels ett område i den s. k. Djurgårdsstaden och dels hela Beckholmen. Kronan å sin sida försäljer för en sammanlagd köpeskilling av (5,000,000 + 2,100,000) 7,100,000 kronor två intill varandra gränsande områden vid Kaknäs, vilka områden få av staden användas endast för fortsatt utvidgning av Stockholms stads hamnanläggningar och därmed sammanhängande ändamål. Sistnämnda båda områden få av kronan disponeras under 20 år, dock med rätt för staden att tidigare tillträda viss del av det genom avtalet den 12 mars 1917 av staden inköpta området.

Det måste givetvis vålla svårigheter att rätt bedöma värdet av de markområden, som genom nämnda två avtal sålunda till huvudsaklig del gå i utbyte mot varandra. Den till staden försålda marken vid Kaknäs betalas enligt avtalen med i genomsnitt 12 kronor för kvadratmeter, under det den till kronan försålda marken i Djurgårdsstaden och å Beckholmen betalas med omkring 70 kronor för kvadratmeter. Härvid är emellertid att märka, att marken i Djurgårdsstaden och å Beckholmen på grund av sin belägenhet måste åsättas ett väsentligt högre värde än Kaknäsområdena och kan förväntas bli underkastad en snabbare fortgående värdestegring än nämnda områden. Vidare bör uppmärksammas, att marken i Djurgårdsstaden är till största delen byggd samt att med köpet av Beckholmen följa, förutom en del byggnader, de därstädes anlagda båda dockorna. Enligt vad jag från drätselnämndens kammarkontor inhämtat, uppgå hyresmedlen från området i Djurgårdsstaden samt från Beckholmen och Fjäderholmarna för närvarande till sammanlagt 74,650 kronor årligen. Nämnda båda dockor, för vilka den årliga hyresavgiften nu utgör allenast 2,000 kronor, kunna efter år 1930 beräknas lämna väsentligt större avkastning. Tages slutligen i betraktande, att Kaknäsområdena, belägna som de äro i närheten av Stockholms stads hamnanläggning, i kronans ägo icke kunna tillmätas alltför högt värde, medan däremot förvärvandet särskilt av omförmälda mark i Djurgårdsstaden läser med hänsyn till framtida behov vara av stor betydelse för kronan, synes mig, att genom ifrågavarande avtal skäligt vederlag beredes kronan för Kaknäsområdena.

Beträffande vidare avtalet av den 7 april 1916 synes mig någon befogad anmärkning mot detsamma från kronans sida icke kunna framställas. Därvid är ock att uppmärksammas, att avtalet av den 12 mars 1917 äger giltighet endast under förutsättning, att berörda avtal

av den 7 april 1916 varder å ömse sidor godkänt. Genom sistnämnda avtal har, såsom jag anhåller få erinra, staden mot en summa av 600,000 kronor tillförsäkrats rätt till tidigare tillträde till det s. k. Lindarängsområdet, varjämte staden för en summa av 1,000,000 kronor inköper ett därtill beläget område om 77,000 kvadratmeter. Nämnda båda belopp, tillhopa 1,600,000 kronor, skola betalas i poster om 160,000 kronor årligen under tio år med första inbetalning den 1 juli 1919. Dessutom överlåter staden till kronan Fjäderholmarna, att användas för hamn m. m. i sammanhang med förflyttning av flottans station i Stockholm. Enligt förut omförmälda tillägg av den 7 maj 1917 till nu ifrågavarande avtal är staden skyldig att, efter därom av kronan inom den 1 juli 1924 gjord anmälan, i stället utgiva vederlag med 540,000 kronor. Jämväl detta tillägg synes böra vinna godkännande från statsmakternas sida.

I anslutning till de synpunkter, som jag sålunda haft tillfälle utveckla, har jag åt förut bemälda delegerade för kronan vid uppgörandet av avtalet av den 19 nästlidna januari — marindirektören Falkman och ledamoten av riksdagens första kammare Kvarnzelius — uppdragit att uppgöra förslag jämte kostnadsberäkningar till de anordningar, som för ifrågavarande dock- och verkstadsanläggningar å Beckholmen kunde anses erforderliga, därvid särskilda alternativ borde utarbetas för dockanläggning med följande dimensioner:

Förslag till dock- och verkstadsanläggningar å Beckholmen.

125 × 20 × 8 meter,

140 × 24 × 9 »

125 × 20 × 8 » , men med portöppning byggd för 24 meters bredd och 9 meters djup.

Med anledning härav hava av bemälda delegerade utarbetats förslag i förevarande hänseende, dagtecknat den 12 innevarande februari. De anordningar, vilka enligt nämnda förslag äro avsedda att komma till utförande och som åskådliggöras å bil. 4, äro huvudsakligen följande:

anläggning av ny docka,

uppförande av pumphus med transformatorer m. m.,

uppförande av plåtslagarverkstad,

anskaffning och installering av arbetsmaskiner,

anläggning av kaj,

avskiljande av den bebodda delen av Beckholmen,

framdragning och installering av elektriska ledningar, samt

utförande av erforderliga terrasseringsarbeten och spåranläggningar.

Delegerade hava i samband med avgivandet av förberörda förslag anfört huvudsakligen följande.

Vid övertagande, jämlikt avtalet den 12 mars 1917, av visst område i den s. k. Djurgårdsstaden ävensom av Beckholmen avsåges å nämnda område och holme befintliga bostadsbyggnader — efter laga uppsägning av de hyresgäster, som icke hade anställning å flottans station eller varv — till bostäder för varvspersonal. Kostnaden för dessa bostäders iordningsställande beräknades till omkring 80,000 kronor.

För den föreslagna nya dockbyggnaden hade, i enlighet med vad förut angivits, utarbetats tre särskilda alternativ, nämligen

alternativ I:	dockans dimensioner	125 × 20 × 8 meter,
» II:	» »	140 × 24 × 9 »
» III:	» »	125 × 20 × 8 » , men med

portöppning byggd för 24 meters bredd och 9 meters djup.

De för omnämnda anläggningar erforderliga kostnaderna, beräknade med ledning av den utav 1917 års flottstationskommitté verkställda utredningen, men med användande av i januari 1918 gällande enhetspris, uppginge (bil. D) för

alternativ I till omkring	4,179,000 kronor,
» II » »	4,672,000 » och
» III » »	4,341,000 » .

Med hänsyn därtill att enligt förevarande förslag anordningar fortfarande måste tills vidare finnas i närheten av torpedbåtsslipen och Galärvarvsdockan för utförande av mindre plåtslageriarbeten, kunde dock en reduktion av denna kostnad tänkas på sådant sätt, att av den nya plåtslagarverkstaden för närvarande endast omkring $\frac{2}{3}$ uppfördes samt att den inom verkstaden föreslagna stapelbädden för byggande av torpedbåtar och undervattensbåtar tillsvi vidare finge anstå, i samband varmed antalet arbetsmaskiner, som avsåges att installeras i verkstaden, kunde i någon mån minskas.

Kostnaderna för anläggningarna skulle genom en sådan reduktion (bil. E) kunna nedbringas för

alternativ I till omkring	3,592,000 kronor,
» II » »	4,085,000 » och
» III » »	3,754,000 » .

Enär efter genomförandet av alternativ III, som med endast omkring 160,000 kronor överstege alternativ I, en utökning av dockan från 125 × 20 × 8 meter till 140 × 24 × 9 meter kunde utföras utan förändring av portfalsarna eller sprängning under vattnet för en kostnad av omkring 300,000 kronor samt kronan alltså genom en kostnadsökning

av omkring 460,000 kronor vid Stockholms station kunde erhålla tillgång till och vid behov i allmänhet även ställa till handelssjöfartens disposition en docka om $140 \times 24 \times 9$ meter i stället för en sådan om $125 \times 20 \times 8$ meter, ansåge delegerade för staten förmånligast att nu utföra den reducerade dockanläggningen för en kostnad av omkring 3,754,000 kronor enligt alternativ III, vid vilket alternativ dockans dimensioner vore $125 \times 20 \times 8$ meter, men portfalsarna skulle utföras för dockans senare utvidgning till 24 meters bredd och 9 meters djup å docktröskeln.

De reducerade anläggningarna enligt alternativ III beräknades i överensstämmelse med 1917 års flottstationskommittés arbetsplaner kunna utföras på en tid av omkring 3 år, enligt av delegerade uppgjord schematisk arbetsplan (bil. F). Vid uppgörandet av denna plan hade hänsyn tagits därtill, att under åren 1918 och 1919 icke skulle behöva disponeras andra medel än erforderligt belopp av de 1,400,000 kronor, som redan av riksdagen avsatts för docka och verkstad, ävensom den summa av (5,000,000 + 2,100,000 — 7,000,000) 100,000 kronor, vilken kronan skulle erhålla i kontant likvid vid markbytet enligt de preliminära avtalen av den 12 mars 1917 och den 19 januari 1918. Arbetena beräknades kunna igångsättas under år 1918. Enligt nämnda arbetsplan skulle för åren 1918 och 1919 erfordras 1,200,000 kronor, för år 1920 1,429,000 kronor och för år 1921 1,125,000 kronor.

Jämlikt arbetsplanen skulle för finansieringen av de föreslagna anläggningarna erfordras, dels att beslut fattades därom, att av förutnämnda summa, (1,400,000 + 100,000) 1,500,000 kronor, finge användas erforderligt belopp för anläggning av ny docka å Beckholmen ävensom till påbörjande under åren 1918 och 1919 av verkstad och övriga i samband med dockanläggningen stående anordningar i huvudsaklig överensstämmelse med det förut angivna reducerade förslaget, alternativ III, dels att för anläggningarnas slutförande ytterligare beviljades ett reservationsanslag av 2,254,000 kronor. Detta anslag behövde dock ej anvisas förr än under åren 1920 och 1921.

Delegerade hava vidare meddelat, att Beckholmen för närvarande vore på följande sätt (bil. 5) uthyrd till nedannämnda bolag, nämligen:

Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag, dockor och bostäder m. m., till och med år 1930 (vilken dispositionsrätt delvis överlätits på aktiebolaget Finnboda varv),

Bärgnings- och dykeriaktiebolaget Neptun, upplagsplats, till och med år 1921,

Aktiebolaget Lundström & C:o, upplagsplats, till och med år 1921, Stockholms transport- och bogseringsaktiebolag, återstående område, till och med år 1921.

För genomförandet av delegerades förslag rörande anläggning av den nya dockan jämte verkstaden vore — enligt vad delegerade vidare anfört — vissa delar av de områden, som till och med år 1921, resp. år 1930 vore uthyrda dels till Aktiebolaget Lundström & C:o, numera Aktiebolaget Kol och Koks, och dels till Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag, avsedda att disponeras, och erfordrades sålunda i och för ett omedelbart påbörjande av anläggningarna, antingen att frivillig överenskommelse träffades med nämnda bolag om tidigare avträdande av områdena eller ock att desamma exproprierades.

Marinförvaltningens yttrande av den 19 februari 1918.

Över det av förutnämnda delegerade uppgjorda förslaget till utförande av en ny docka jämte verkstad m. m. å Beckholmen har marinförvaltningen anmodats att avgiva yttrande. Med anledning härav har ämbetsverket i den 19 innevarande februari avgivet yttrande förklarar sig icke hava något att erinra mot förenämnda, den 19 nästlidna januari träffade preliminära avtal samt, i avseende å frågan om anläggning av ny docka och plåtslagarverkstad jämte tillhörande anordningar å Beckholmen, tillstyrkt det av delegerade framlagda förslaget enligt det reducerade alternativet III.

Riksmarskalksämbe-
tets yttrande av den 20 februari 1918.

Vidare har riksmarskalksämbe-
tets yttrande av den 20 februari 1918.
tets den 20 innevarande februari avgivit infor-
drat utlåtande rörande den markupplåtelse, som avses i förberörda, den 19 nästlidna januari uppgjorda preliminära avtal samt därmed överlämnat ett från intendenten för Djurgården inhämtat yttrande. Härvid har riksmarskalksämbe-
tets anför-
t huvudsakligen följande.

Då större delen av de i berörda avtal den 7 april 1916, den 12 mars 1917 och den 19 nästlidna januari omförmälda områden, vilka nu ifrågasatts att försäljas till Stockholms stad, inginge bland de markområden, som av 1916 års flottstationskommitté föreslagits att upplåtas för en flottstationsanläggning enligt två olika alternativ, de s. k. Stockholms- och Kaknäsförslagen, ville ämbetet till en början erinra om vad ämbetet i skrivelse den 12 april 1917 anfört med anledning av nyssnämnda flottstationsförslag. Ämbetet framhöll då, att ämbetet icke ansåge sig under några förhållanden kunna biträda ett förslag i sådan riktning. Förläggandet till dessa områden av flottans station med dess stora fordringar på utrymme och plats för framtida utvidgning skulle nämligen ur Djurgårdens synpunkt medföra de största olägenheter av mångahanda slag.

Även för Stockholms stad vore det att beklaga, om dessa natursköna, av huvudstadens innevånare ständigt besökta trakter av Djurgården skulle förlora sin karaktär av fritt tillgänglig naturpark. Härtill komme, att stora delar av dessa områden voro upplåtna och tagna i bruk för militära och andra allmänna ändamål. På grund härav och av i övrigt anförda skäl hade riksmarskalksämberet avstyrkt bifall till flottstationskommitténs förslag, i vad det avsåge förläggande av flottstationen vare sig till dess nuvarande plats i Stockholm jämte i samband därmed föreslagna upplåtelse av mark å Djurgården eller till det föreslagna området vid Kaknäs å Norra Djurgården.

Samma skäl, som sålunda år 1917 föranlett riksmarskalksämberet att avstyrka dessa områdens upplåtande för en flottstationsanläggning, syntes ämberet även nu och kanske i än högre grad föreligga, då det blivit ifrågasatt att upplåta områdena till Stockholms stad för hamnanläggningar och därmed i samband stående ändamål.

Riksmarskalksämberet ville vidare framhålla, hurusom sakkunniga för verkställande av utredning rörande Djurgårdens bevarande såsom park beträffande de trakter av Djurgården, vari förevarande områden till huvudsakliga delar inginge, hemställt, att desamma måtte komma att för all framtid bevaras som naturlig park. Riksmarskalksämberet hade i sitt över sakkunnigas betänkande avgivna utlåtande anslutit sig till denna hemställan, och det syntes ämberet vara förenat med de största olägenheter och kunna lända Djurgården till obotlig skada och oersättliga förluster, därest, innan en enhetlig plan för den framtida dispositionen av Djurgårdens olika delar blivit fastställd, så stora områden därav, som i nu föreliggande ärende ifrågasatts, upplåtes till Stockholms stad för hamnanläggningar och dylika ändamål.

Riksmarskalksämberet ansåge sig på grund härav icke kunna för sin del tillstyrka ett godkännande av berörda avtal.

För den händelse emellertid Kungl. Maj:t med riksdagen icke desto mindre skulle finna skäl att, med godkännande av sagda avtal, medgiva de däri föreslagna markupplåtelse rna å Djurgården till Stockholms stad, ville riksmarskalksämberet framhålla nödvändigheten därav att vid dessa upplåtelse r, i överensstämmelse med vad vid föregående markupplåtelse r av liknande art å Djurgården ägt rum, fästes i huvudsak följande villkor.

Då i fråga om vissa av de till upplåtelse föreslagna markområdena i avtalen överenskommits, att kronan skulle äga fortfarande disponera desamma under 20 års tid, förutsatte riksmarskalksämberet, att dessa områden under denna tidsperiod fortfarande skulle vara ställda under äm-

betet och Djurgårdsförvaltningen, att förvaltas och skötas i enlighet med därför nu gällande föreskrifter utan några inskränkningar eller förbehåll i fråga om skogens ändamålsenliga och sakkunniga vård.

Beträffande därefter köpeskillingsbeloppen för de olika markområdena, som Stockholms stad kunde komma att erlægga, förutsatte riksmarskalksämberet, att dessa belopp borde, i likhet med vad vid föregående upplåtelse av Djurgårdens mark ägt rum — t. ex. då Hjorthagen försålde till Stockholms stad — till statskontoret inlevereras för att tilläggas den under statskontoret stående Djurgårdsfonden, varav årliga avkastningen inlevererades till Djurgårdsförvaltningens kassa.

Stockholms stad borde vidare åläggas att till Djurgårdskassan erlægga dels lösen för all å områdena befintlig ståndskog till dess fulla värde efter av Djurgårdsförvaltningen anordnad, av staden bekostad uppskattning vid tiden för tillträdet av de olika områdena, dels ock gottgörelse för alla de minskade inkomster, som bleve en följd av markupplåtelse till staden genom mistning av inflytande hyresbelopp för inom områdena belägna lägenheter samt omkostnader för flyttning av Djurgårdens vid Kaknäs befintliga plantskola. Denna gottgörelse hade med kapitalisering av hyresbeloppen efter 4 % av intendenten för Djurgården beräknats till ett sammanlagt belopp av 240,000 kronor.

Därest Stockholms stad berättigades att tidigare än vid den förut medgivna tidpunkten, eller den 5 november 1929, tillträda det s. k. Lindarängsområdet, skulle staden vara skyldig att för tiden intill nämnda dag för detta område till Djurgårdskassan erlægga en årlig hyresavgift, beräknad efter ett pris av 20 öre för kvadratmeter. Skulle staden tidigare, än vad i avtalet av den 19 nästlidna januari avsåges, få tillträda den del av det å bil. 3 med röd färg betecknade området, som vore belägen norr om linjen A—B, borde staden tillförbindas att för tiden intill den 19 januari 1938 för detta område till Djurgårdskassan erlægga en årlig hyresavgift, likaledes beräknad efter 20 öre för kvadratmeter.

Vidare torde den inom Kaknäsdistriktet å Djurgården för närvarande anställda hovjägaren, vilken i denna sin tjänst åtnjöte lön samt fri bostad och vedbrand ävensom rätt till pension efter uppnådd pensionsålder, för den händelse han på grund av markupplåtelse icke längre kunde kvarstanna i denna sin tjänst, bära av Stockholms stad med skäligt belopp gottgöras för mistning av löne- och pensionsförmåner, därest icke annan tjänst eller befattning med motsvarande förmåner kunde beredas honom.

Stockholms stad borde givetvis även vara skyldig respektera de av

Djurgårdsförvaltningen med innehavare av lägenheter inom områdena upprättade hyres- och arrendekontrakt, särskilt i vad dessa kontrakt stadgade beträffande lägenhetsinnehavarna tillerkänd lösen för dem tillhörig egendom å lägenheterna i händelse av arrendets avträdande före arrendetidens utgång. Staden borde även åläggas dels att över till staden upplåtna eller försålda områden låta upprätta behöriga kartor i tre exemplar, vilka kartor skulle till riksmarskalksämberet för godkännande ingivas, dels ock att verkställa och bekosta erforderlig omläggning samt övertaga det framtida underhållet av till de upplåtna områdena angränsande vägar.

Djurgårdsförvaltningen borde slutligen äga rätt att tillvarataga och för Djurgårdens behov bortföra all matjord inom Kaknäs hovjägarboställe ävensom att från samma boställe bortföra en därstädes uppsatt antik kakelugn.

Av skäl, som jag i det föregående utvecklat, har jag funnit, att frågan om anläggande av en docka vid flottans station i Stockholm bör lösas på sådant sätt, att en ny docka bygges å Beckholmen bredvid de därstädes nu befintliga dockorna och väster om dessa samt att dockan erhåller dimensionerna 125 × 20 × 8 meter, men med portöppning byggd för 24 meters bredd och 9 meters djup. Ett av förutnämnda delegerade i enlighet härmed uppgjort, såsom alternativ III betecknat förslag, omfattande jämväl ny plåtslagarverkstad och övriga i samband med dockbyggnaden erforderliga anordningar, har beräknats betinga en kostnad av 4,341,000 kronor. Emellertid hava delegerade ansett, att en reduktion av nämnda kostnad kunde åstadkommas på sådant sätt, att av den nya plåtslagarverkstaden endast omkring ²/₃ uppfördes samt att den inom denna verkstad föreslagna stapelbädden för byggande av torpedbåtar och undervattensbåtar tillsvidare finge anstå, i samband varmed antalet arbetsmaskiner, som avsåges att installeras i verkstaden, kunde i någon mån minskas. Härigenom hava kostnaderna för ifrågavarande förslags genomförande ansetts kunna nedbringas till 3,754,000 kronor; och har detta reducerade förslag tillstyrkts av såväl bemälda delegerade som av marinförvaltningen i dess berörda yttrande den 19 innevarande månad.

Det reducerade förslaget enligt alternativ III.

Då det sålunda reducerade förslaget enligt alternativ III synes mig ägnat att för närvarande på ett fullt tillfredsställande sätt fylla de ändamål, som med den ifrågavarande dockanläggningen avses, anser jag mig böra ansluta mig till detta förslag. Till frågan om bestridande av kostnaderna härför återkommer jag i det följande.

Invändning
mot ifråga-
satta mark-
upplåtelse.

Riksmarskalksämberet har huvudsakligen ur naturskyddssynpunkt avstyrkt upplåtande till Stockholms stad av ifrågavarande områden vid Lindarängen och Kaknäs. Jag vill i sådant hänseende till en början erinra, att staden enligt ett tidigare (år 1889) upprättat bytesavtal till försäkrats rätt till ett av dessa områden — det s. k. Lindarängsområdet — ehuru området jämlikt nämnda avtal icke skulle få av staden tillträdas förrän år 1929. De övriga områdena sträcka sig onekligen över natursköna trakter av Djurgården vid Lilla Värtan fram till Stora Hundudden, vilka däri- genom skulle förlora sin karaktär av fritt tillgänglig naturpark. Om det också måste anses beklagligt, att dessa områden sålunda undandragas sin nuvarande användning, bör å andra sidan få anses givet, att det måste vara allenast en tidsfråga, när denna mark, vars förvärvande av Stockholms stad utgör en naturlig betingelse för Värtahamnens fortgående utveckling, i allt fall komme att till staden för hamnens behov upplåtas.

Ersättnings-
frågor m. m.

Med avseende å de villkor, som av riksmarskalksämberet ansetts böra uppställas under förutsättning av godkännande å ömse sidor av förevarande tre avtal, anhåller jag att få till behandling upptaga dessa villkor i samband med de ersättningsfrågor, som upplåtelsen av ifrågavarande markområden vid Lindarängen och Kaknäs kan föranleda, samt därmed sammanhängande spörsmål.

Vad då först de båda Lindarängsområdena beträffar, synes vid dessa områdens upplåtande åt Stockholms stad ersättning kunna ifrågakomma till Stockholms kapplöpningssällskap till följd av mistningen av den sällskapet tillhöriga, därstädes anlagda kapplöpningssbanan. I sådant hänseende har sällskapet, enligt vad som framgår av propositionen nr 296 till 1917 års riksdag angående utvidgning av flottans station i Stockholm m. m., begärt en gottgörelse av 100,000 kronor

Vidare har av riksmarskalksämberet gjorts framställning om ett ersättningsbelopp av 240,000 kronor jämte lösen för ståndsskog. Till huvudsaklig del utgöres nämnda belopp av kapitalvärdet av de nu till Djurgårdskassan ingående avgifterna för å områdena befintliga lägenheter m. m.

Därjämte kan viss ersättning till armén bliva erforderlig på grund av inskränkning, genom Kaknäsområdenas upplåtande, av övningsfält m. m. samt mistning av armén tillhöriga, å omförmälda områden befintliga anläggningar, nämligen två skjutbanor, Stockholms garnisons kallbadhus, svängbrygga för badning av hästar och Stockholms tygstations kruthus.

För beredande av medel till gäldande av dessa och eventuellt andra av ifrågavarande markupplåtelse föranledda ersättningar, i den mån de efter vederbörlig prövning finnas böra utgå och icke enligt förberörda avtal

skola utgöras av Stockholms stad, torde lämpligen, i analogi med vad som föreslagits i berörda proposition nr 296 till 1917 års riksdag, böra bildas en fond, vilken under benämning Stockholms varvs byggnadsfond lärer böra förvaltas av marinförvaltningen. Från fonden böra därjämte bestridas de utgifter, som komma att föranledas av kronans övertagande av nyttjanderätten till de områden å Beckholmen, som för det av mig förordade förslagets genomförande äro omedelbart erforderliga, vare sig nyttjanderättens övergång å kronan sker genom frivillig överenskommelse eller expropriation.

Till ifrågavarande fond synes böra ingå det belopp av 1,600,000 kronor, som Stockholms stad enligt avtalet den 7 april 1916 har att i poster av 160,000 kronor årligen under tio år erlægga. Vidare böra bland fondens inkomster upptagas inflytande hyresmedel från det av kronan inköpta området i Djurgårdsstaden ävensom å Beckholmen och Fjäderholmarna, efter avdrag av erforderliga underhållskostnader. I den mån fondens inkomster icke behöva tagas i anspråk till gäldande av förut nämnda ersättningar, synes den, efter riksdagens hörande, böra komma till användning för byggnads- och andra dylika arbeten för flottans varv i Stockholm.

I det föregående har jag omförmålt, huruledes förut omförmålda tre avtal av den 7 april 1916 med tillägg den 7 maj 1917, den 12 mars 1917 och den 19 nästlidna januari synas vara av beskaffenhet att böra vinna Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande. Departements-
chefens
hemställan.

I samband med avlåtande till riksdagen av framställning om godkännande av berörda avtal lärer riksdagens medgivande böra inhämtas därtill, att för anläggning av ny docka jämte verkstad m. m. må tagas i anspråk mark å Beckholmen till den omfattning, som anges i förut omförmålda förslag.

Vidare synes mig frågan om bildandet av den fond under benämning Stockholms varvs byggnadsfond, varom jag i det föregående yttrat mig, böra underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Beträffande sättet för beredande av de medel, som erfordras för ifrågavarande förslags genomförande, har, såsom förut nämnts, av 1914, 1915 och 1916 års riksdagar avsatts ett sammanlagt belopp av 1,400,000 kronor för anläggande av ny docka jämte verkstad vid flottans station i Stockholm. Riksdagens medgivande lärer nu böra utverkas därtill, att sagda belopp må av Kungl. Maj:t disponeras för utförande av arbeten, som ingå i nyssnämnda förslag, med rätt för Kungl. Maj:t att låta påbörja arbetena redan under innevarande år. Vidare torde, efter riks-

dagens bemyndigande, för samma ändamål få användas det belopp av (5,000,000 + 2,100,000 — 7,000,000) 100,000 kronor, varmed försäljningssumman för berörda två områden vid Kaknäs överstiger köpeskillingen för omförmälda område i Djurgårdsstaden och för Beckholmen.

Då kostnaderna för ifrågavarande förslags genomförande beräknats till 3,754,000 kronor, utgör alltså det belopp, som bör genom anslag för ändamålet beredas, 2,254,000 kronor. Enligt den för arbetenas utförande uppgjorda schematiska arbetsplanen skulle för åren 1918 och 1919 erfordras ett belopp av 1,200,000 kronor. Något anslag å 1919 års stat behöver sålunda icke för ändamålet äskas.

Beträffande frågan om upplåtandet av de områden vid Lindarängen och Kaknäs, som omförmälas i förberörda avtal av den 7 april 1916, den 12 mars 1917 och den 19 nästlidna januari, har Eders Kungl. Maj:t behagat meddela mig, att hinder från Eders Kungl. Maj:ts sida icke möter häremot.

På grund av vad i detta ärende sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels — under förutsättning att Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vinna laga kraft, före den 1 juli 1918 godkänna omförmälda tre avtal av den 7 april 1916 med tillägg den 7 maj 1917, den 12 mars 1917 och den 19 januari 1918 — för sin del gilla berörda avtal;

dels medgiva, att för anläggning av ny docka jämte verkstad m. m. må tagas i anspråk mark å Beckholmen till den omfattning, som finnes angiven i förut omförmälda förslag;

dels föreskriva, att på det sätt och för det ändamål, som förut angivits, skall bildas en fond, benämnd Stockholms varvs byggnadsfond;

dels ock medgiva, att Kungl. Maj:t må för utförande av arbeten, som ingå i förutnämnda förslag, disponera ej mindre de av 1914, 1915 och 1916 års riksdagar till ny docka jämte verkstad avsatta medel, 1,400,000 kronor, än även det belopp av 100,000 kronor, varmed försäljningssumman för berörda två områden vid Kaknäs överstiger köpeskillingen för omförmälda område i Djurgårdsstaden och för Beckholmen, med rätt för Kungl. Maj:t att låta påbörja arbetena redan under innevarande år.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

Sune Odhelius.

Bil. A.**Avtal av den 7 april 1916 mellan kronan och Stockholms stad
angående mark vid Lindarängen samt Fjäderholmarna.**

Sedan Stockholms stad genom ett emellan kungl. järnvägsstyrelsen enligt nådigt brev den 31 maj 1878, å ena, samt stadens drätsel-nämnd, å stadens vägnar, å andra sidan, den 9 juli 1879 upprättat kontrakt för hamn eller för upplags- och byggnadsplatser utan ersättning till statsverket erhållit upplåtelse å vissa i kontraktet med däri åberopade kartor närmare bestämda områden att av staden tillträdas i den mån staden finnes vara därav i behov, samt uti ett sedermera enligt nådigt brev den 18 oktober 1889 emellan kungl. kammarkollegium och staden den 5 november samma år upprättat bytesavtal stadgats, att den del av nämnda områden, som å en av stadsingenjörskontoret den 18 mars 1889 verkställd kopia av en av samma kontor den 8 februari 1884 uppgjord karta betecknats med III 2), icke i något fall finge av staden tillträdas förrän fyrtio år efter sistnämnda avtals träffande, så är med ändring av detta stadgande härmed överenskommet, att staden skall äga att på villkor, varom nedan vidare förmäles, redan den 1 juli 1917 tillträda här ifrågavarande med III 2) å omnämnda kartkopia betecknade område i befintligt skick med därtill gränsande vatten.

Vidare överlåter och försäljer Kungl. Maj:t och kronan till Stockholms stad med full äganderätt och med tillträde den 1 juli 1919 ett invid förenämnda mark beläget, å här bifogade karta, Bil. A., utmärkt område om cirka 77,000 kvadratmeter, jämväl på villkor, varom här nedan förmäles.

Såsom ersättnings- och köpesumma dels för det tidigare tillträdet av det med III 2) betecknade område, dels för det till staden försälda området enligt bifogade karta betalar staden en kontant summa av 1,600,000 kronor, därav 600,000 kronor beräknas utgöra ersättning för det tidigare tillträdet av området III 2) och återstoden, 1,000,000 kronor, utgör köpesumma för sistberörda mark om cirka 77,000 kvadratmeter, att erläggas i poster av 160,000 kronor årligen den 1 juli med första betalning den 1 juli 1919 och därefter samma dag år efter annat under tio år.

Därjämte överlåter staden till Kungl. Maj:t och kronan med full äganderätt, att tillträdas den 1 januari 1917, under nedannämnda förutsättning frälselägenheten Fjäderholmarna i Lidingö socken, Danderyds

skeppslag, i befintligt skick och med strand- och vattenrätt, att användas för hamn jämte upplags- och byggnadsplatser m. m. i sammanhang med förflyttning av flottans station i Stockholm, ägande Kungl. Maj:t och kronan inom det område i land och vatten, som angives å bifogade karta, Bil. B, med latituds- och longitudsbestämmelser, utan något som helst hinder från stadens sida förfoganderätt för de anläggningar därinom, som Kungl. Maj:t och kronan kan finna för gott att utföra.

Så snart stadsfullmäktige fattat beslut, som vinner laga kraft, därom, att det med III 2) betecknade område skall användas till hamn jämte upplags- och byggnadsplatser, berättigas staden erhålla full äganderätt såväl till detta område, som hela det område i övrigt, som, jämlikt förut anmärkta kontrakt av den 9 juli 1879, för samma ändamål upplåtits till staden och som staden redan tillträtt, och förpliktar sig alltså Kungl. Maj:t och kronan att, så snart ovannämnda förutsättning föreligger, utfärda så beskaffad handling, varigenom äganderätten överlåtes till staden, så att staden å hela området må kunna erhålla lagfart. Likaså skall äganderätten till Fjäderholmarne å Kungl. Maj:t och kronan överlåtas först sedan Kungl. Maj:t och riksdagen fattat beslut om dessa holmars användning för sitt ovan angivna ändamål.

Då det här ovan omförmälda område om 77,000 kvadratmeter icke kan till sina gränser för närvarande noggrannt bestämmas, emedan begränsningen är avhängig av de anordningar statens järnvägar i kommunikationshänseende kommer att träffa, äger staden framdeles erhålla gränsreglering så beskaffad, att statens järnvägars och stadens intressen behörigen tillgodoses, varvid staden medgives att få det köpta området minskat eller ökat med högst tio procent av nu beräknade arealen, 77,000 kvadratmeter. I följd härav skall jämväl jämkning av köpeskillingen äga rum på sådant sätt, att staden, om minskning av arealen sker, får köpesumman minskad med 20 kronor per kvadratmeter, varmed sammanlagda arealen efter gränsregleringen kommer att understiga den ovan angivna, varemot, om arealen kommer att utökas, motsvarande ökning i köpesumman erlægges till Kungl. Maj:t och kronan. Reglering av den exakta köpesumman sker i sammanhang med tillträdet och så, att minskning eller ökning fördelas proportionellt på här ovan bestämda förfallotider.

Kungl. Maj:t skall, i den mån Kungl. Maj:t och kronan för blivande flottstationsanläggning vid Kaknäs därav blir i behov, äga att, där sådant lämpligen kan ske, utan hinder från stadens sida få över till staden överlåtna området framdragna de ledningar för vatten, gas och elektricitet, som kunna ifrågakomma. Därest enligt överenskommelse med statens järnvägar det skulle befinnas lämpligt, att järnvägsförbin-

delse framdrages till blivande flottstation över någon del av det till staden överlättna området, skall staden medgiva, att erforderliga spår-anordningar må utan särskild ersättning till staden framföras över området, dock må trafiken därå icke ordnas så, att den verkar störande å hamnrörelsen.

Samtliga staden tillhöriga, å Fjäderholmarne befintliga byggnader medfölja överlåtelsen till Kungl. Maj:t och kronan utan ersättning, varjämte all stadens rätt på grund av ingångna arrendeavtal och dylikt överlåtes på Kungl. Maj:t och kronan, med skyldighet för denna att iakttaga i arrendeavtalen stadgade, staden åliggande förpliktelser.

I fråga om avkastningen från vad som genom detta avtal överlåts, likasom i fråga om därå vilande skatter och onera, skall gälla att densamma tillfaller resp. gäldas av staden eller Kungl. Maj:t och kronan, såvitt belöper på tid efter tillträdet.

Om Kungl. Maj:t och kronan det påfordrar, åligger det staden att uppsäga arrendeavtal, som avse område å Fjäderholmarne, före tillträdesdagen.

Utfyllning eller tippning må icke efter denna dag äga rum vid Fjäderholmarne, utan efter överenskommelse med varvschefen vid Stockholms station.

De Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga, å det med III 2) här ovan betecknade området befintliga kruthus skall Kungl. Maj:t och kronan äga rätt att låta kvarstå, även efter stadens tillträde till området och intill den 1 juli 1923, varefter de skola av Kungl. Maj:t och kronan bortföras. Kungl. Maj:t och kronan avstår däremot från anspråk på ersättning för samma kruthus eller att staden skall bekosta deras förflyttning.

All lagfartskostnad i anledning av överlåtelsen av äganderätt enligt förestående avtal skall bekostas av den, som bekommit äganderätten, och skall vad som överlåtes lämnas fritt från in-teckningar.

Detta avtal äger giltighet endast under förutsättning, att Kungl. Maj:t och riksdagen, å ena, samt Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vinner laga kraft, å andra sidan, godkänna detsamma inom den 1 juli 1916.

Stockholm den 7 april 1916.

Gustaf Dyrssen.

Erik Martin.

Otto M. Höglund.

Herm. Lamm.

**Tillägg av den 7 maj 1917 till avtal mellan kronan och Stockholms stad
av den 7 april 1916.**

Skulle Kungl. Flottans station komma att bibehållas på nuvarande plats eller förläggas på annan plats än som förutsattes vid uppgörandet av förutnämnda den 7 april 1916 dagtecknade förslag till överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt Stockholms stad, skall dock denna överenskommelse, så vitt den rör överlåtelse av markområden och rätt för staden att tillträda visst markområde tidigare än vad enligt äldre avtal är medgivet samt flyttning av vissa kruthus och stadens befrielse från att gälda ersättning för kruthusen och deras flyttning, gälla med tillägg av följande bestämmelser.

1:o) Därest Kungl. Maj:t och Kronan icke skulle vilja utnyttja frälselägenheten Fjäderholmarna för avsett ändamål, skall Kungl. Maj:t och Kronan äga därom underrätta staden senast inom den 1 juli 1924, och skall, enär för sådant fall jämlikt förutnämnda förslag till överenskommelse äganderätten till Fjäderholmarna icke kommer att slutgiltigt övergå till Kungl. Maj:t och Kronan, staden i stället för nämnda lägenhet till Kungl. Maj:t och Kronan erlägga ett kontant belopp av 540,000 kronor, som jämte i överenskommelsen bestämd kontant köpesumma skall utgöra vederlag för de enligt samma överenskommelse med äganderätt till staden överlåtna markområden. Nämnda 540,000 kronor skola av staden gäldas, fördelade med lika stora belopp, varje den 1 juli under den tid, som, efter det underrättelse, varom ovan nämnts, lämnats staden återstår av åren från och med den 1 juli 1919 till och med den 1 juli 1928.

2:o) Då jämlikt förutnämnda förslag till överenskommelse Fjäderholmarna skola av Kungl. Maj:t och Kronan tillträdas omedelbart, efter det att förslaget blivit vederbörligen godkänt, skall Kungl. Maj:t och Kronan anses innehava holmarna med allenast nyttjanderätt, till dess antingen vederbörligt beslut fattats om deras användande för avsett ändamål eller Kungl. Maj:t och Kronan lämnat staden underrättelse om att de icke komma att användas för detta ändamål, och skola för sistnämnda fall holmarna med därå uppförda byggnader omedelbart avträdas till staden. Det åligger Kungl. Maj:t och Kronan att under nyttjanderättstiden ordentligt underhålla å holmarna nu befintliga, staden tillhöriga byggnader.

Kungl. Maj:t och Kronan skall icke vara skyldig att borttaga utfyllning, som, under den tid holmarna innehavas av Kungl. Maj:t och Kronan, kan komma att göras i överensstämmelse med anmärkta förslag till överenskommelse, men skall sådan utfyllning tillfalla staden utan ersättning.

För konstaterande av det skick, vari holmarna med därå uppförda byggnader äro vid deras tillträdande och eventuellt avträdande av Kungl. Maj:t och Kronan, skall hållas syn av tre personer, tillsatta i den ordning, som i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 är föreskriven för utseende av skiljemän. För brister i Kungl. Maj:t och Kronan åliggande underhållsskyldighet skall Kungl. Maj:t och Kronan till staden utgiva ersättning med belopp, som av synemännen bestämmes, och skall synemännens beslut härom vara för parterna förbindande. Av Kungl. Maj:t och Kronan möjligen vidtagna förbättringar tillfalla staden utan ersättning.

Kostnaderna för syneförrättningar betalas av Kungl. Maj:t och Kronan och staden till hälften vardera.

3:o) Med utsträckning av tiden för borttagande av de å det med III 2) i förutvarande förslag till överenskommelse betecknade område befintliga kruthus medgiver staden, att dessa kruthus må kvarstå intill den 1 juli 1924.

Stockholm den 7 maj 1917.

Gustaf Dyrssen.

Herm. Lamm.

Erik Martin.

O. Wallenberg.

Bil. B.

Avtal av den 12 mars 1917 mellan kronan och Stockholms stad angående mark i Djurgårdsstaden och vid Kaknäs.

1:o) Stockholms stad överlåter och försäljer till Kronan *dels* ett område i den s. k. Djurgårdsstaden, innefattande tomter, gatumark och utfyllningar i Saltsjön, *dels* hela Beckholmen, vilka båda områden tillhoppa utgöra cirka 100,758 kv.-meter och äro å bifogade karta med beskrivning, Bil. A, betecknade med röd färg. Innefattande det försålda området i Djurgårdsstaden, förutom gatumark och utfyllningar, en del av tomten n:o 1 och hela tomten n:o 3 i kvarteret Masten, en del av tomten n:o 1 och hela tomten n:o 2 i kvarteret Trädgården, tomten n:o 1 i kvarteret Trehörningen och n:o 7 i kvarteret Bergsklippan, tomterna n:ris 1, 3, 4, 7, 8 och 12 i kvarteret Kyrkogården och tomterna n:ris 2, 3 och 4 i kvarteret Bergsklippan. I försäljningen ingår *dels* de å försålda områdena befintliga byggnader, som tillhöra Stockholms stad eller Grosshandelssocieteten, ävensom den sistnämndes andel i dockorna, *dels* all stadens rätt till strand, vatten och grund såväl utanför ifrågasvarande områden som utanför tomten n:o 1 i Bergsklippan.

Tillika överlåter staden till Kronan den staden tillkommande förköpsrätt till de Amiralitetskrigsmanskassan förut tillhöriga tomter i Djurgårdsstaden, som ligga innanför den å kartan markerade gränslinjen, betecknad med A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. ävensom till de Stockholms ångslupsaktiebolag tillhöriga tomterna inom kvarteret Grönland n:ris 1 och 2 samt kvarteret Halsen n:ris 5 och 6.

2:o) Köpeskillingen för de under punkt 1:o) angivna områden med därå befintliga staden och Grosshandelssocieteten tillhöriga byggnader samt den övriga egendom, som i köpet ingår, utgör sju millioner (7,000,000) kronor.

3:o) Kronan överlåter och försäljer till Stockholms stad ett markområde vid Kaknäs, utmärkt på bifogade karta, Bil. B, jämte rätt till grund och vatten i Saltsjön utanför områdets strand, allt för en köpeskillning av fem millioner (5,000,000) kronor.

4:o) Den mark staden överlåter åt Kronan må av Kronan genast lagfaras och tillträdas. Och övertager Kronan stadens och Grosshandelssocietetens rättigheter och förpliktelser gent emot hyresgäster och upplåtelseinnehavare enligt bifogad P. M., Bil. C.

5:o) Staden förbehåller sig rätt att få på egen bekostnad borttaga byggnader av estetiskt eller kulturhistoriskt intresse å det av staden till Kronan avträdde området mot skyldighet att utgiva ersättning efter nuvarande brandförsäkringsvärdet. Dock skall framställning härom göras inom ett år efter det detta avtal blivit definitivt fastställt.

6:o) Den i Djurgårdsstaden befintliga brandstationen får av staden kostnadsfritt disponeras under en tid av intill fem år från denna dag, dock med skyldighet för staden att själv bekosta byggnadens underhåll.

7:o) Staden medger för sin del, att nu befintliga allmänna farled mellan Skeppsholmen och Galärvarvet får av Kronan avstängas. Därest dylik avstängning sker, är Kronan skyldig *dels* att samtidigt borttaga Skeppsholmsbron, *dels* ock att såsom ersättning för den genom farledens avstängning vållade försämring av hamnförhållanden till staden utgiva en million (1,000,000) kronor, som erlägges i poster av etthundratusen (100,000) kronor årligen den 1 juli med första betalning den 1 juli året efter det avstängningen skett och därefter samma dag år efter annat under tio år.

8:o) Kronan medger, att dockorna å Beckholmen fortfarande få, i den mån de ej äro upptagna av Kronans fartyg, användas för besiktning och reparation av fartyg, ej tillhörande marinen, efter av Kungl. Maj:t fastställd taxa.

9:o) Den av Kronan till staden försålda marken får av staden genast lagfaras, men får av Kronan disponeras under 20 år från denna dag, dock utan rätt för Kronan att å området avverka skog annat än för rensning. De å området nu befintliga Kronan tillhöriga byggnader, som finnas kvarstående vid tiden för upphörandet av Kronans dispositionsrätt till området, lösas av staden med belopp, som i brist på åsämjande bestämmes av tre skiljemän, av vilka vardera kontrahenten utser en och de sålunda utsedda den tredje. Vid bestämmandet av ersättningsbeloppet må hänsyn icke tagas till reparationer, som härefter verkställas å byggnaderna, så vida de ej kunna anses nödvändiga för byggnadernas underhåll.

10:o) Därest Kronan framdeles vill avhända sig mark, som gränsar intill det enligt punkt 3:o) härovan till staden försålda markområde vid Kaknäs, skall staden äga företrädesrätt att förvärva sådant område till samma pris, som av annan spekulant bjudes.

11:o) För giltigheten av detta avtal förutsättes, att den villkorliga överenskommelse, som den 7 april 1916 ingåtts mellan herrar Gustaf Dyrssen och Erik Martin, å Kronans vägnar, å ena, samt herrar Otto M. Höglund och Herman Lamm, å stadens vägnar, å andra sidan, an-

gående *dels* rätt för staden till tidigare tillträde av det av Kronan till staden genom kontrakt den 9 juli 1879 avträdde område vid Lindarängen ävensom rätt för staden till lagfart å upplåtna områden, *dels* försäljning från Kronan till staden av ett invid förenämnda mark beläget område om cirka 77,000 kvadratmeter, *dels* ock överlåtelse från staden till Kronan av fräselägenheten Fjäderholmarne, varder å ömse sidor godkänt.

12:o) Köpeskillingslikviden sker sålunda:

Från köpeskillingen för de av staden till Kronan försålda områden med därå befintliga staden och Grosshandels societeten tillhöriga byggnader sju millioner (7,000,000) kronor avgår köpeskillingen för det av Kronan till staden försålda området vid Kaknäs fem millioner (5,000,000) kronor. Skillnaden två millioner (2,000,000) kronor betalas av Kronan vid tillträdet.

13:o) All lagfartskostnad i anledning av överlåtelsen av äganderätten enligt detta avtal skall bekostas av den, som bekommit äganderätten, och skall vad som överlåtes lämnas fritt från penninginteckningar.

14:o) Detta avtal äger giltighet allenast under förutsättning, att Kungl. Maj:t och Riksdagen, å ena, samt Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vinner laga kraft, å andra sidan, godkänna detsamma före den 1 juli 1917.

Stockholm den 12 mars 1917.

Ludvig Sidner.

Herm. Lamm.

Ivar Falkman.

O. Wallenberg.

Olof Gylden.

S. H. Kvarnzelius.

Sven Lübeck.

Värner Rydén.

Bil. C.

**Avtal av den 19 januari 1918 mellan Kronan och Stockholms stad
angående mark vid Kaknäs.**

1:o) Kronan överlåter och försäljer till Stockholms stad ett markområde vid Kaknäs, gränsande till genom avtalet av den 12 mars 1917 försålda området och å bifogade karta, bil. A, utmärkt med grön färg, för en köpeskillning av 2,100,000 kronor.

2:o) Det försålda området får av staden genast lagfaras, men får av Kronan disponeras under 20 år från denna dag, dock utan rätt för Kronan att å området avverka skog annat än för rensning. De å området nu befintliga Kronan tillhöriga byggnader, som finnas kvarstående vid tiden för upphörandet av Kronans dispositionsrätt till området, lösas av staden med belopp, som i brist på åsämjande bestämmes av tre skiljemän, av vilka vardera kontrahenten utser en och de sålunda utsedda den tredje. Vid bestämmandet av ersättningsbeloppet må hänsyn icke tagas till reparationer, som härefter verkställas å byggnaderna, såvida de ej kunna anses nödvändiga för byggnadernas underhåll.

3:o) Därest Kronan framdeles vill avhända sig mark, som gränisar till det genom detta avtal försålda område, skall staden äga företrädesrätt att förvärva sådan mark till samma pris, som av annan spekulant bjudes.

4:o) Köpeskillingen gäldas av staden kontant, så snart detta avtal blivit enligt punkt 7 här nedan å ömse sidor godkänt.

5:o) Beträffande såväl nu försålda område som ovannämnda genom avtalet av den 12 mars 1917 försålda område är överenskommet, att marken får av staden disponeras endast för fortsatt utvidgning av Stockholms stads hamnanläggningar och därmed sammanhängande ändamål.

6:o) Tillika är överenskommet, att den del av det genom avtalet den 12 mars 1917 försålda området, som ligger norr om den å ovanberörda karta med A—B betecknade linje, må, i den mån det blir erforderligt för hamnens utvidgning, tillträdas tidigare, än i nämnda avtal bestämts, efter därom hos Kungl. Maj:t gjord framställning och utan särskild ersättning. Den enligt punkt 9 i avtalet av den 12 mars 1917 staden åliggande skyldighet att utgiva byggnadslösen inträder i den mån tillträde sker.

7:o) För giltigheten av detta avtal förutsättes, att såväl detsamma som avtalet av den 12 mars 1917 varda före den 1 juli 1918 godkända av Kungl. Maj:t och riksdagen, å ena, samt av Stockholms stadsfullmäktige genom beslut, som vinner laga kraft, å andra sidan.

Stockholm den 19 januari 1918.

Ivar Falkman.

G. Gerh. Magnusson.

S. H. Kvarnzelius.

Sten Stendahl.

Bil. D.**Kostnadsberäkning**

för anläggning av ny docka jämte plåtslagarverkstad å Beckholmen.

Enhetspriser januari 1918.

Alternativ I.

Dockans dimensioner 125 × 20 × 8 meter.

Uppgjord med ledning av 1917 års flottstationskommittés kostnadsberäkningar
(sid. 270 i betänkandet, del I).

	Kronor	Kronor
<i>Terrasseringsarbeten och spårarrangeringar.</i>		
26,000 m ³ schaktning och sprängning (utom dockan)..... à 6,60	171,600	
1,600 » muddring i grus och hård lera för kaj à 3,00	4,800	
360 » pallsprängning under vatten för kaj à 80,00	28,800	
490 m. järnvägsspår à 35,00	17,150	
2 st. enkla spårväxlar..... à 1,500,00	3,000	
Rivning av äldre byggnader å Beckholmen	4,000	229,350
<i>Kajbyggnader och broar.</i>		
80 m. kaj av sten, 2,5 m. kajhöjd, 6,0 m. vattendjup..... à 2,550,00	204,000	
10 » anslutningskaj av sten..... à 1,280,00	12,800	216,800
<i>Byggnader m. m. för allmänna varvsdriften.</i>		
Vaktstuga	3,000	
Stängsel, provisoriskt	9,000	
15,000 m ² grusning och makadamisering à 2,50	37,500	
Vatten-, gas- och avloppsledningar, komplettering	38,000	87,500
<i>Byggnader m. m. för ingenjördepartementet.</i>		
Plåtslagarverkstad med stapelbädd	69,200	
Torrdocka med pumphus och pumpar.....	1,700,000	
1 st. 6 tons kajkran med spår	200,000	
Central för elektricitet jämte maskinistbostad	80,000	
Värmeledning med central i plåtslagarverkstaden	60,000	2,732,000
Transport	—	3,265,650

	Kronor	Kronor
Transport	—	3,265,650
<i>Motorer, arbetsmaskiner m. m.</i>		
För plåtslagarverkstaden	540,000	540,000
<i>Transportmateriel m. m.</i>	5,350	5,350
<i>Elektrisk kraft och belysning.</i>		
Kablar, transformatorer, installation m. m.	288,000	288,000
<i>Förbättringar i boställshusen</i>	80,000	80,000
Summa kronor	—	4,179,000
Alternativ II.		
Dockans dimensioner 140 × 24 × 9 meter.		
(Kostnad för docka med pumphus och pumpar kr. 2,193,000.)		
Slutsumman för anläggningen	—	4,672,000
Alternativ III.		
Dockans dimensioner 125 × 20 × 8 meter med portöppning		
för 24 × 9 meter.		
(Kostnad för docka med pumphus och pumpar kr. 1,862,000.)		
Slutsumman för anläggningen	—	4,341,000

Bil. E.**Kostnadsberäkning**

för anläggning av ny docka jämte plåtslagarverkstad å Beckholmen.

REDUCERAT FÖRSLAG.

Enhetspriser januari 1918.

Alternativ I.

Dockans dimensioner 125 × 20 × 8 meter.

Uppgjord med ledning av 1917 års flottstationskommittés kostnadsberäkningar
(sid. 270 i betänkandet, del I).

	Kronor	Kronor
<i>Terrasseringsarbeten och spårplaneringar.</i>		
26,000 m ³ schaktning och sprängning (utom dockan)	à 6,60	171,600
1,600 » muddring i grus och hård lera för kaj	à 3,00	4,800
360 » pallsprängning under vatten för kaj	à 80,00	28,800
490 m. järnvägsspår	à 35,00	17,150
2 st. enkla spårväxlar	à 1,500,00	3,000
Rivning av äldre byggnader å Beckholmen	4,000	229,350
<i>Kajbyggnader och broar.</i>		
80 m. kaj av sten, 2,5 m. kajhöjd, 6,0 m. vattendjup	à 2,550,00	204,000
10 » anslutningskaj av sten	à 1,280,00	12,800
<i>Byggnader m. m. för allmänna varvsdriften.</i>		
Vaktstuga	3,000	
Stängsel, provisoriskt	9,000	
15,000 m ³ grusning och makadamisering	à 2,50	37,500
Vatten-, gas- och avloppsledningar, komplettering	38,000	87,500
<i>Byggnader m. m. för ingenjördepartementet.</i>		
Plåtslagarverkstad, ² / ₃ av byggnaden utan stapelbädd	310,000	
Torrdocka med pumphus och pumpar	1,700,000	
Transport	2,010,000	533,650

	Kronor	Kronor
Transport	2,010,000	533,650
1 st. 6 tons kajkran med spår	200,000	
Central för elektricitet jämte maskinistbostad	80,000	
Värmeledning, med central i plåtslagarverkstaden	60,000	2,350,000
<i>Motorer, arbetsmaskiner m. m.</i>		
För plåtslagarverkstaden	340,000	340,000
<i>Transportmateriel m. m.</i>	5,350	5,350
<i>Elektrisk kraft och belysning.</i>		
Kablar, transformatorer, installation m. m.	283,000	283,000
<i>Forbättringar i boställshusen</i>	80,000	80,000
Summa kronor	—	3,592,000
Alternativ II.		
Dockans dimensioner 140 × 24 × 9 meter.		
(Kostnad för docka med pumphus och pumpar kr. 2,193,000.)		
Slutsumman för den reducerade anläggningen	—	4,085,000
Alternativ III.		
Dockans dimensioner 125 × 20 × 8 meter, med portöppning för 24 × 9 meter.		
(Kostnad för docka med pumphus och pumpar kr. 1,862,000.)		
Slutsumman för den reducerade anläggningen	—	3,754,000

Bil. F.**Schematisk arbetsplan**

för anläggning av docka jämte plåtslagarverkstad å Beckholmen.

REDUCERAT FÖRSLAG.

Enhetspriser januari 1918.

Alternativ III.

Dockans dimensioner 125 × 20 × 8 meter med portöppning för 24 × 9 meter.

	1918 och 1919	1920	1921	Summa
Terrasseringsarbeten och spårplaneringar	150,000	79,350	—	229,350
Kajbyggnader och broar	100,000	116,800	—	216,800
Byggnader m. m. för allmänna varvsdriften	60,000	27,500	—	87,500
Byggnader m. m. för ingenjördepartementet:				
plåtslagarverkstad	150,000	160,000	—	310,000
torrdocka med pumphus och pumpar	600,000	600,000	662,000	1,862,000
kajkran m. m.	—	100,000	100,000	200,000
central för elektricitet	—	80,000	—	80,000
värmeledning	—	750,000	—	750,000
Summa		940,000	60,000	1,000,000
Motorer, arbetsmaskiner m. m.	—	100,000	240,000	340,000
Transportmateriel	—	5,350	—	5,350
Elektrisk kraft och belysning	140,000	100,000	43,000	283,000
Förbättringar i boställshusen	—	60,000	20,000	80,000
Summa kronor	1,200,000	1,429,000	1,125,000	3,754,000

KARTA ÖVER
OMRÅDEN
I DJURGÅRDSSTADEN OCH BECKHOLMEN,
SOM BERÖRAS I AVTALET MELLAN KRONAN
OCH STOCKHOLMS STAD AV DEN 12 MARS 1917.

PÅ ORIGINALT BETECKNAT
MED RÖD FÄRG.

FÖRTECKNING
ÖVER

TOMTER OCH GATUMARK INOM DEN S.K. DJURGÅRDSSTADEN OCH
BECKHOLMEN, VILKA ERFORDRAS FÖR FÖRESLAGEN NY FLOTTSTATION.

A. STADEN TILLHÖRIG MARK.

1) TOMTER:

- KVARTERET MÄSTEN: DEL AV N:1, HELA N:3,
- TRÄDGÅRDEN: DEL AV N:1, HELA N:2,
- TREHÖRNINGEN: N:1 OCH KV. BERGSKLIPPAN N:7,
- KYRKOGRÅDEN: N:1, 3, 4, 7, 8 OCH 12,
- BERGSKLIPPAN N:1, 2, 3 OCH 4.

2) GATUMARK:

- DELAR AV DJURGÅRDSSTRAND,
- ALLMÄNNA GRÄND,
- EN GRÄND-DESSEIN,
- DEL AV LÅNGA GATAN,
- UTFYLLNINGAR I SALTSJÖN INVID DJURGÅRDSSTADEN,
- DEL AV NORRA VARVSGATAN,
- SJÖMANSGRÄND,
- BERGSGRÄND,
- ÖSTRA VARVSGRÄND,
- EN GRÄND
- VÄSTRA VATTUGRÄND,
- UTFYLLNINGAR I SALTSJÖN INVID BECKHOLMEN.

B. ENSKILDA TILLHÖRIG MARK.

1) TOMTER:

- KVARTERET SKEPPSHOLMSVIKEN. N:1, 3, 4, 5, 6 OCH 7,
- KYRKOGRÅDEN: N:1, 2, 5, 6, 9 OCH 10, 11,
- BERGSKLIPPAN: N:1,
- GRÖNLAND: N:7 (BECKHOLMEN)

2) GATUMARK:

- DELAR AV DJURGÅRDSSTRAND.

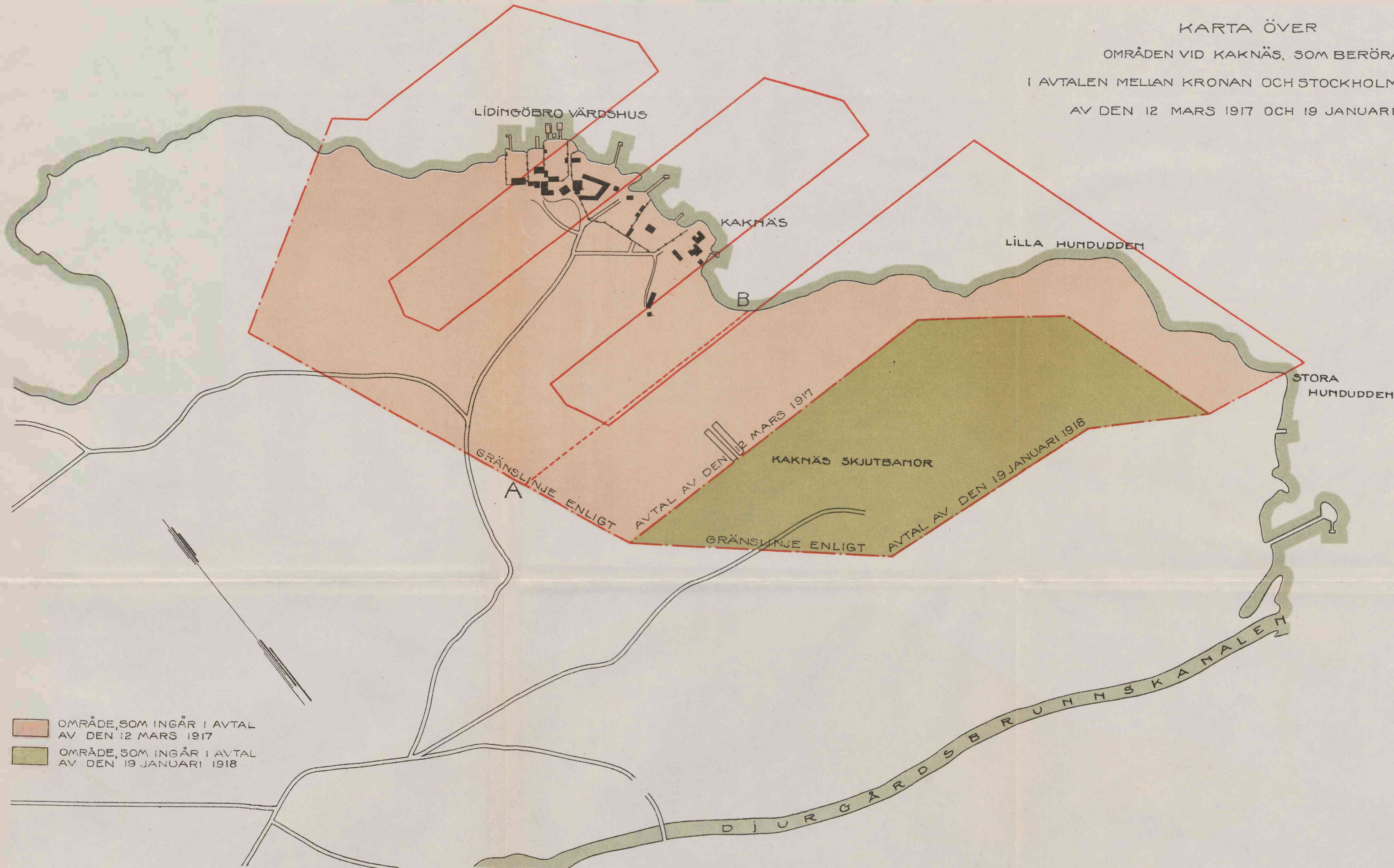
STRECKADE OMRÅDEN INGÅ I AVTAL MELLAN KRONAN OCH STOCKHOLMS STAD.

SKALA = 1:2000.

LILLA VÄRTAN

KARTA ÖVER
OMRÅDEN VID KAKNÄS, SOM BERÖRAS
I AVTALEN MELLAN KRONAN OCH STOCKHOLMS STAD
AV DEN 12 MARS 1917 OCH 19 JANUARI 1918

- OMRÅDE, SOM INGÅR I AVTAL AV DEN 12 MARS 1917
- OMRÅDE, SOM INGÅR I AVTAL AV DEN 19 JANUARI 1918

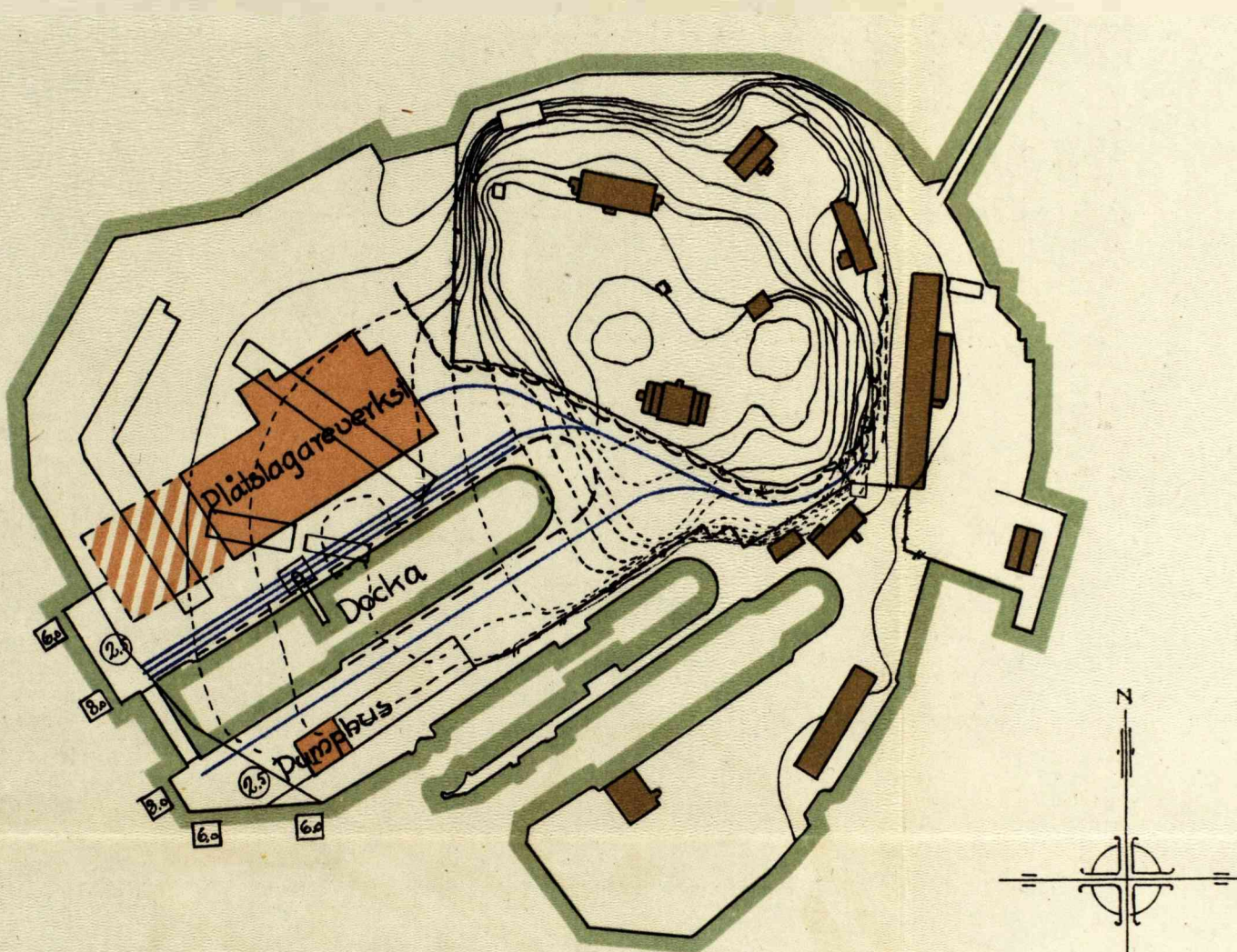
SKALA 1:5000

M 100 50 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 METER

• SKISS • ÖVER • FÖRSLAG • TILL •
 • ANLÄGGANDE • AV • DOCKA
 • OCH • PLÅTSLAGAREVERK-
 • STAD • Å • BECKHOLMEN •

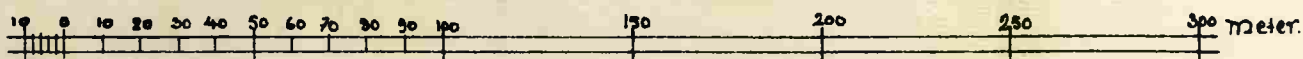
ALT. III.

DOCKANS DIMENSIONER 125 × 20 × 8 METER.
 MED DORTÖPPNING FÖR 24 × 9 METER.

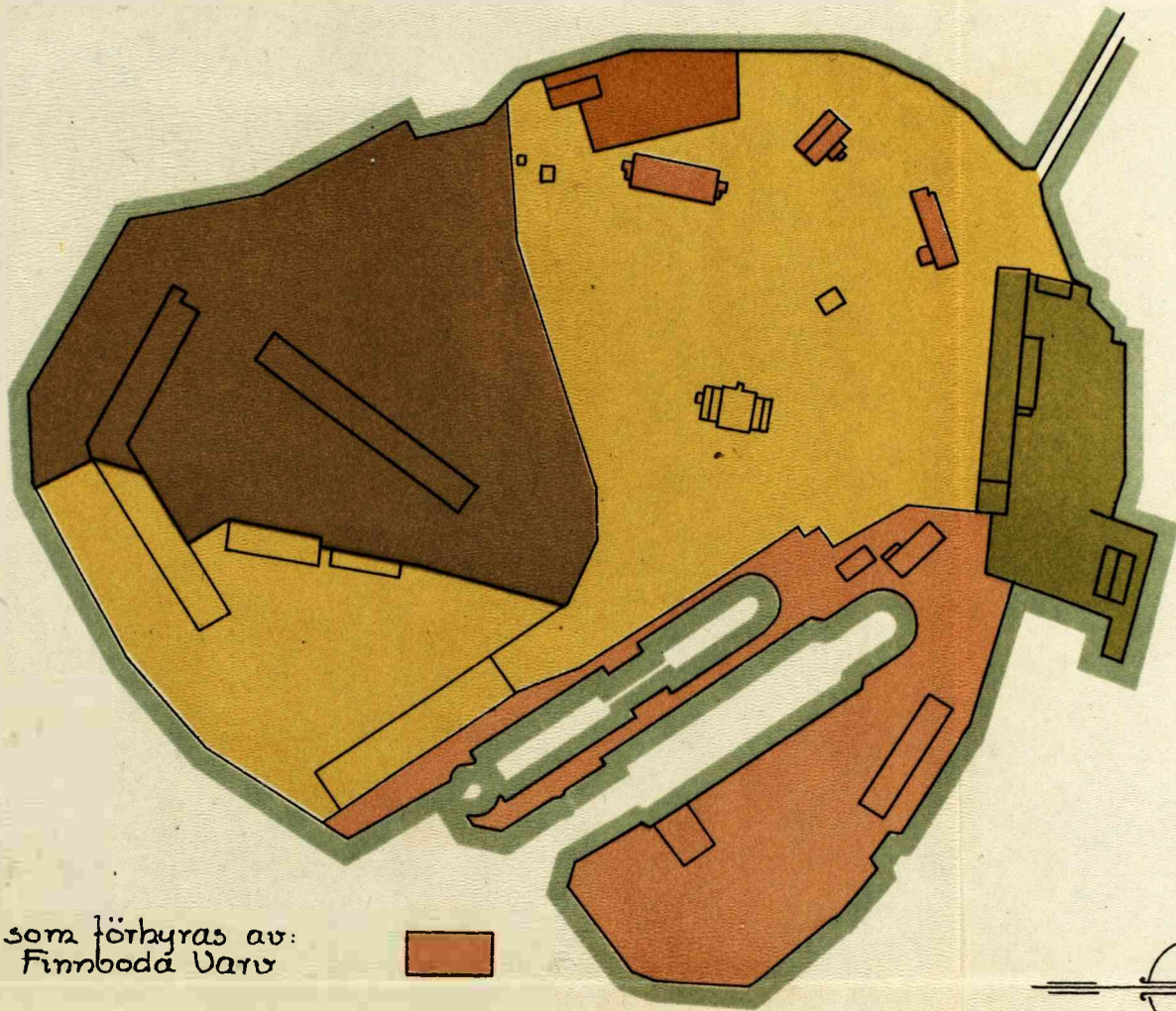

Byggnader som skola uppföras	
--- --- --- rivas	
--- --- --- kvarstå	

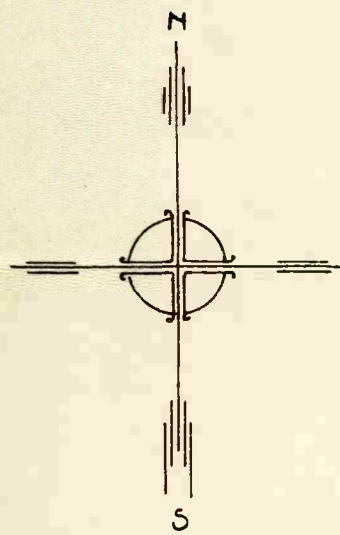
Skala 1:2000.

KARTA ÖVER ~BECKHOLMEN~

- Områden som förhyras av:
- A: B Finnboda Varv
 - D: o Bergsunds Mek. Verkslads A: B
 - D: o A: B Kol & Koks
 - D: o Bergnings o. Dykeri A: B
 - D: o Neptun
 - D: o Stockholms Transp. o. Bogsättnings A: B

Skala 1:2000.

